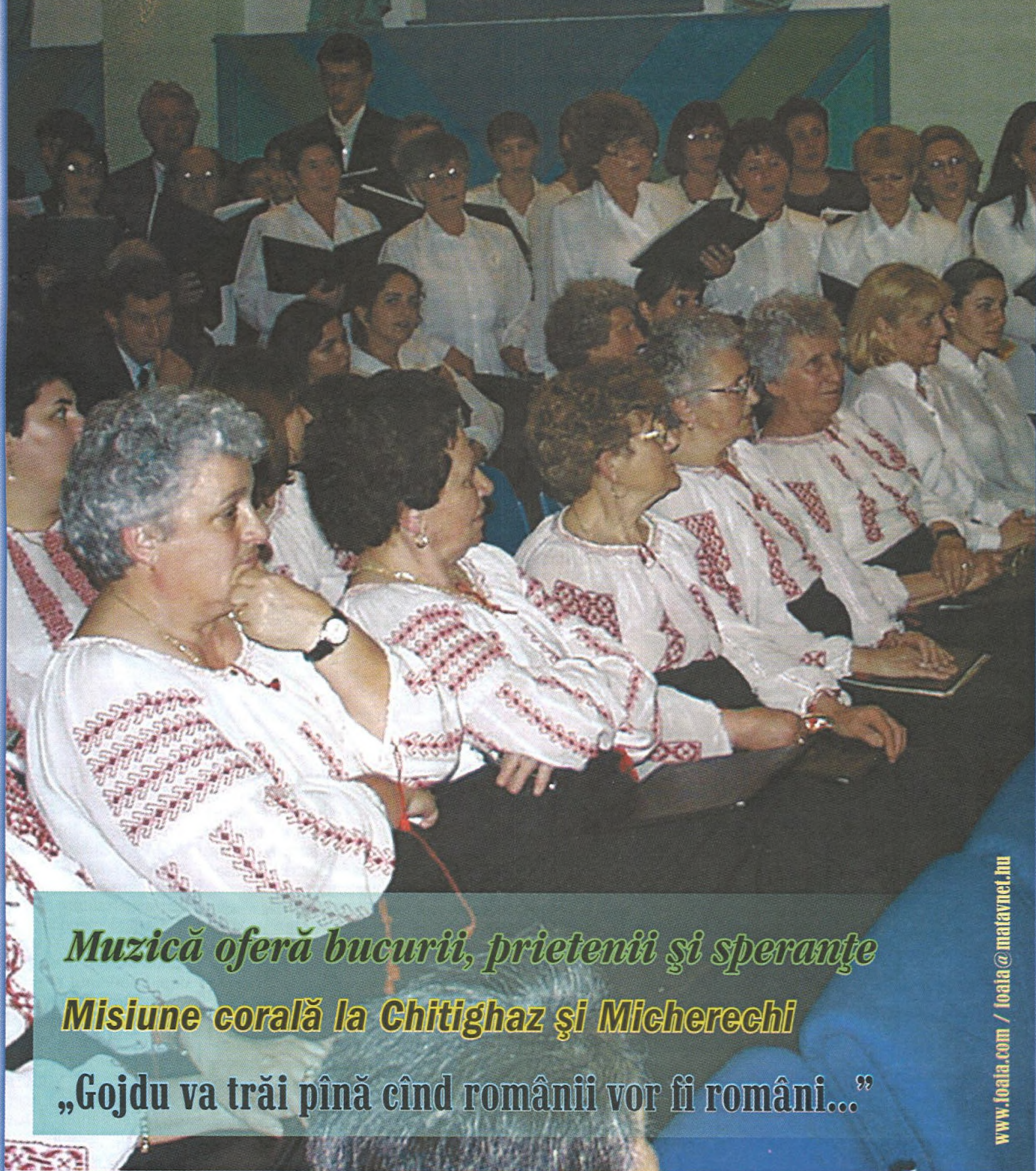

5068
VINERI 27 APRILIE 2001 · ANUL LI NR. 17

FONDATAȚI 1951
FOAIA 40 ANI
românească
SĂPTĂMÎNAL AL ROMÂNILOR DIN UNGARIA

Muzică oferă bucurii, prietenii și speranțe

Misiune corală la Chitighaz și Micherechi

„Gojdu va trăi pînă cînd românii vor fi români...”

CALENDAR ORTODOX

- 30 aprilie, luni – Sf. Ap. Iacob, fratele Sfântului Apostol Ioan; Sf. Clement și Donat.
 1 mai, marți – Sf. Prooroc Ieremia; Cuv. Eftimie, Ignațiu și Acachie.
 2 mai, miercuri – Aducerea moaștelor Sfântului Ierarh Atanasie cel Mare.
 3 mai, joi – Sf. Mc. Timotei, Mavra, Diodor și Rodopian; Cuv. Teodosie de la Lavra Pecersca.
 4 mai, vineri – Cuv. Mc. Pelaghia; Cuv. Valerian.
 5 mai, sâmbătă – Sf. Mare Mc. Irina; Sf. Mc. Neofit și Gaian.
 6 mai, duminică – Sf. și Dreptul Iov, mult răbdătorul; Cuv. Mamant, Pahomie și Ilarion. Duminica a IV-a după Paști (a Slăbănogului).

AGENDĂ

30 aprilie

1881 – are loc conferința de la Sibiu a cercurilor electorale ale românilor din Transilvania, Banat, Crișana și Maramureș, care hotărăște unificarea Partidului Național Român din Banat și Ungaria cu Partidul Național Român din Transilvania într-un singur partid, cu numele acestuia din urmă. Conferința îl însărcinează pe George Bariț să redacteze un memoriu care să analizeze sub toate aspectele situația românilor din monarhia habsburgică.

1 mai

1896 – s-a născut, la București, *Mihai Ralea*, filosof, psiholog, sociolog, estetician, critic literar.

1900 – s-a stins din viață marele pictor maghiar *Munkácsy Mihály*.

1998 – intră în vigoare Convenția Consiliului Europei privind spălarea, depistarea, capturarea și confiscarea banilor proveniți din activități criminale.

2 mai

1519 – s-a stins din viață *Leonardo da Vinci*, pictor, sculptor, inginer și arhitect al renașterii.

1848 – conducătorii revoluției Române din Transilvania se întâlnesc în Catedrala de la Blaj pentru a pregăti Marea Adunare Națională de la Blaj.

3 mai

Ziua internațională a Libertății Presei
 1806 – s-a stins din viață, la Buda, *Samuil Micu-Clain*, istoric, lingvist, profesor român.

1848 – începe Marea Adunare Națională de la Blaj, care va adopta Programul Revoluției Române din Transilvania.

4 mai

1955 – s-a stins din viață, la Paris, *George Enescu*, compozitor, violonist, pianist, dirijor și pedagog român. Enescu este cel mai mare muzician român, personalitate artistică proeminentă a secolului XX.

5 mai

1818 – s-a născut filosoful german *Karl Marx*.
 1949 – a avut loc semnarea Tratatului de la Londra, prin care se institua *Consiliul Europei*.

6 mai

1639 – la Iași este terminată construcția Bisericii „Treierarii”, ctitorie a domnitorului Vasile Lupu în care se află înmormântați Vasile Lupu, Dimitrie Cantemir și Alexandru Ioan Cuza.

1888 – *Victor Babeș* face primele vaccinări antibacteriene la București.

1922 – s-a născut, la Micherechi, dansatorul *Gheorghe Nistor*.

Parlamentul a votat subvenționarea asociațiilor

Adunarea Națională a Ungariei a decis săptămîna trecută despre sprijinirea financiară a organizațiilor civile ale minorităților. Au fost distribuiți 105 milioane de forinți între 210 de organizații ale celor 13 naționalități din țară. S-a asigurat sprijin bănesc între 200 de mii și 8 milioane de forinți.

Organizațiilor românești li s-au votat următoarele subvenții: Uniunea Culturală a Românilor din Ungaria – 3 milioane de forinți, Comunita-

tea Cercetătorilor și Creatorilor Români din Ungaria – 300 de mii de forinți, Asociația Românilor din Budapesta – 300 de mii de forinți, Asociația Românilor din Apateu – 200 de mii de forinți, Asociația de Naționalitate a Românilor din Bătania – 200 de mii de forinți, Uniunea Românilor din Bichișciaba – 200 de mii de forinți, Asociația Culturală a Românilor din Chitighaz – 200 de mii de forinți, Asociația Culturală a Românilor din Leta

Mare – 200 de mii de forinți, Asociația Românilor din Micherechi – 200 de mii de forinți, Asociația „Pentru Micherechi” – 200 de mii de forinți, Asociația Românilor din Otlaca Pustă – 200 de mii de forinți, Comunitatea Românilor din Poci – 200 de mii de forinți. Cu un an mai devreme, asociațiile românești au primit de la Parlament 7,2 milioane de forinți, în acest an li s-a acordat un sprijin de 5,4 milioane de forinți.

-va-

In memoriam Lucian Magdu

La sfîrșitul lunii aprilie, *Lucian Evorian Magdu* ar fi împlinit 64 de ani. Să ne amintim de poet și Confesiunea lui: Lucian Magdu, pentru care satul natal, Bătania, și vîrsta copilăriei se contopesc în metafora „mirifica cetate” a fost și rămîne poet al tumultului floral „domuri de flori de liliac” în creații pastel închinare celor patru anotimpuri, poet al peisajului nocturn „de noapte violetă”, poet al iubirii în universul matrimonial-iubire sportivă, de albastrele scipiri ale albastrelor stele” ca tainic izvor unde crește sfînta, mirabila floare-a vieții... „poet solar și al speranțe-

lor ce țîșnesc din ziua de ieri”, poet al spațiului rustic și al celui citadin, cîntăreț al universului uman cu inteligența necesară abordării unei noi vieți pe planetele explorate, poet al bătrînei Terra și cîntăreț al fragilității umane și a celei proprii, poet al spațiului geografic al strămoșilor, devenit o lume de basm, în care apa, izvoare și munți „dănuiesc și rîd pe vîrfurile degetelor”, dar și poet al misterelor vieții și morții, Lucian Magdu ne-a lăsat o moștenire literară de certă valoare artistică în volumul „Confesiune”.

Profesoara *Lucreția S. Fluieraș, Szarvas*

Catalog despre Leta Mare

„Egyedül az estéken nyíltak a szegregált házak, mindenki lehetett magának a természet felől, a természet felől, a természet felől...”
Irinyi János

Irinyi János és családja

„Cunoașterea trecutului nostru, păstrarea și predarea valorilor sînt zălogurile importante ale stimei de sine” – acestea sînt cuvintele cu care primul din Leta Mare, *Szatmári Sándor*, începe introducerea micului catalog care a apărut cu ocazia anului milenar al Ungariei, în îngrijirea Autogovernării din orașul bihorean. Publicația prezintă familia *Irinyi* (Irimie), care a dat mai multe personalități culturii române și maghiare: tatăl, agronomul *Irinyi János senior*, a avut trei copii: scriitorul și politicianul *József*, omul de științe și inventatorul chibritului *János* și mama poetului și jurnalistului *Iosif Vulcan*, *Victoria Irinyi*. În amintirea acestor personalități a fost realizat catalogul în trei limbi: maghiară, engleză și română.

E. Iova

Poșta redacției

Stimată doamnă *Eva Iova*,

Vă mulțumesc pentru informațiile primite din partea dumneavoastră în legătură cu românii din Ungaria. Am citit cu interes ceea ce mi-ați scris și mă bucur cînd aflu că neam românesc trăiește prin diferite locuri îndepărtate ale lumii. Din păcate, am citit cu tristețe că în cazul românilor din Ungaria numărul lor scade.

Singurul lucru unde cu siguranță se poate păstra și transmite limba și cultura neamului nostru latin este FAMILIA. Nu trebuie să sperăm prea multe de la politicieni, deoarece interesele lor, rar au fost și interesele poporului român.

De exemplu, eu am trei copii născuți în SUA, dar sînt mîndru să vă spun că toți trei au nume românești, știu să scrie și să citească în limba română. Și culmea: le place mai mult în România, decît în America. Probabil, într-o zi ne vom muta definitiv, sau cel puțin vom locui mai mult timp în România. Din păcate nu toți românii sînt la fel. Dar noi toți cei care simțim românește trebuie să facem ceva pentru a se vedea diferența.

Sînt un pasionat al culturii, istoriei românești, al tuturor românilor care trăiesc în special în Balcani, Bucovina și Moldova de peste Prut. Sînt interesat să mă abonez la revista dumneavoastră. Spuneți-mi vă rog cum să procedez.

Vă mulțumesc încă o dată pentru tot materialul trimis. A fost un gest extraordinar. Vă doresc mult succes pe mai departe în importanta dumneavoastră activitate.

Aurel Spătariu, Sacramento, California, USA

Foaia românească respectă ortografia română veche, dar în cazul contribuțiilor sosite din partea colaboratorilor, păstrează scrierea folosită de autor.

Pe copertă: Finala comună a Festivalului „Viva la Musica” din Giula (Foto: Vasile Gurzău)

Opt coruri românești s-au întrunit la Giula

Muzica oferă bucurii, prietenii și speranțe

De zece ani se desfășoară tradiționalul Festival Coral Internațional, când de muzică sacră, când de muzică laică. În anul acesta Festivalul „Viva la Musica” a fost organizat la 21 aprilie,

onora cu prezența. La începutul festivității, *Petru Stan*, membrul corului „Pro Musica”, a adresat câteva cuvinte de salut audienței, între care au fost prezenți onorații oaspeți *Prea Sfinți-*

Corul „Pro Musica” din Giula

la Centrul Cultural Românesc din Giula.

Organizatorii, corul mixt „Pro Musica” din Giula, împreună cu Uniunea Culturală a Românilor din Ungaria au invitat nouă coruri, dintre care patru sînt formațiuni corale din Ungaria. Dintre aceste nouă coruri opt au acceptat invitația, pentru că formația corală din Beiuș nu ne-a putut

participa din cauza lipsei *tul Episcop Sofronie, Nicolae Pahonea*, secretar I la Ambasada României din Budapesta, *Andrei Oancea*, consulul general român din Seghedin, *Mircea Marcel Popa*, viceprimar al Hunedoarei, *Traian Cresta*, președintele Autoguvermării pe Țară a Românilor din Ungaria și alți oaspeți din România și din Ungaria.

Programul a început cu

cîntecele Corului mixt din Apatcu, care pentru prima oară a cîntat exclusiv în limba română. Următorii concerti au fost Corul „Emil Montia” din Arad, corul „Orfeu” de la Curtea de Argeș, iar apoi corul „Viva la Musica” din Chitighaz. Între cîntecele corului chitighăzean am ascultat și unul deosebit, care ne povestește despre „Izvorul de la Chitighaz”. Textul și melodia au fost compuse de unul dintre membrii corului, *Cheorghe Moț*:

– Referitor la acest cîntec din Chitighaz inspirația mi-a venit din interiorul localității noastre pentru că în centrul acesteia avem o fîntînă arteziană, unde toate vîrstele se întîlnesc și își iau apa vindecătoare. Aceasta m-a inspirat să scriu un cîntec, prin care să ne apropiem noi oamenii unul de altul. Acesta este un mesaj al localității noastre și pentru cei din loc, și pentru cei străini. Poate că acest cîntec este o încurajare și pentru acei care prima dată vin la noi, poate că le dă o speranță. Și nu în ultimul rînd, se știe bine că muzica înviorează sufletul.

Și de data aceasta, unul dintre organizatorii principali a fost *Ștefan Oroian*, membru al corului mixt „Pro Musica” din Giula.

– Care a fost ideea principală care a dus la organizarea acestui festival, chiar și după zece ani?

– Scopul principal este să dezvoltăm mișcarea corală română din Ungaria, iar dacă vin formațiuni bune din România, și noi primim mai multă speranță și în același timp învățăm foarte mult de la ei. Avem foarte multe șanse să legăm prietenii pe undele cîntecului, să învățăm limba și tradițiile românești.

– Ce fel de relații de prietenie s-au realizat între corurile care au luat parte la festivitate?

– Avem foarte bune relații cu corul „Emil Montia” din Arad, mulțumită faptului că avem un dirijor comun, pe maestrul *Cheorghe Flueraș*. Deci corul respectiv în fiecare an este prezent. Trebuie să amintesc și corul „Camerata Felix” din Oradea, care totdeauna ne răspunde la invitație. Și nu în ultimul rînd, corul „Orfeu” de la Curtea de Argeș, care deseori ne-a invitat la ei și mereu ne vizi-

Corul mixt din Apatcu

Corul „Orfeu” din Curtea de Argeș

tează. De această dată au venit la noi și prietenii din Hunedoara, corul „Doina” și viceprimarul orașului. Deci, pot să spun că totul este în ordine la organizarea festivalului, însă din păcate fondul financiar este destul de mic, fiindcă primim sprijin puțin, în afară de sumele mai mari primite de la Fundația Publică pentru Minorități și de la Uniunea Culturală a Românilor din Ungaria.

– Cum priviți viitorul festivalurilor?

– Chiar în timpul programului mi-a venit ideea de a organiza anul viitor un festival cu coruri de copii, care să fie înainte de masă, iar după-masă să continuăm cu tradiționalul Festival Coral „Viva la Musica”. Tineretul înseamnă și supraviețuirea corului nostru, tocmai din acest considerent așteptăm cât mai mulți tineri și adulți în mișcarea noastră corală.

Rita Ruja

Expoziție de fotografii despre Timișoara

Foto: Vasile Gurzau

Vineri, la 20 aprilie, în Sala Dürer a Muzeului Erkel din Giula a fost vernisată o expoziție de fotografii cu lucrările artistului timișorean *Székely László*, care la începutul secolului XX a fost proiectantul celor mai reprezentative clădiri din orașul de pe Bega. Expoziția a fost prezentată cu ocazia Zilelor Maghiare Bănățene, care se desfășoară în perioada 20-29 aprilie. Șirul manifestărilor a început la Giula, ca în timpul săptămînii să se desfășoare mai multe programe culturale în capitala Banatului, la Timișoara, și să se încheie tot pe teritoriul țării noastre. Expoziția de fotografii despre Timișoara va fi vernisată duminică, 29 aprilie, cu începere de la ora 11.00, la Muzeul Munkácsy Mihály din Bichișciaba.

(În imagine: Expoziția de la Giula a fost deschisă de *Szekernyés János*, istoric și critic de artă (în stînga), în prezența noului director al Muzeului Județean Bichiș, *Szatmári Imre*, doamnei *Szász Enikő*, președinta Asociației Femeilor Maghiare din Timișoara și *Emilia Martin*, etnografa Muzeului Erkel din Giula.)

Corul „Viva la Musica” din Chitighaz

Corul „Doina” din Hunedoara

Vizita la Beiuș a delegației din Bichișciaba

Despre o prietenie umană și trainică

Joi, 19 aprilie, o delegație oficială a orașului Bichișciaba a sosit la Beiuș, în România, pentru a transmite mesajul de salut al conducerii orașului cu ocazia Zilei Beiușului, urbea românească fiind înfrățită cu Bichișciaba din decembrie 1999. Delegația, avîndu-i în componență pe *Köles István* – președintele Comisiei de Cultură, Învățămînt și Sport din Bichișciaba, *Cheorghe Gros*, președintele Autoguverării Românilor din zona Bichișciaba și vicepreședintele la nivel național, este prima care participă în mod oficial la Ziua Orașului Beiuș.

Încă de la început trebuie menționată atenția deosebită acordată delegației noastre, precum și celei din Komló, alt oraș maghiar înfrățit cu Beiușul. La Ședința Festivă a Consiliului Local Beiuș, începută în jurul orei 9.00, în Sala Mare a Primăriei orașului, celor două delegații amintite le-au fost rezervate locuri printre consilierii și oficialitățile orașului și ale județului Bihor. Mai mult chiar, reprezentanți ai

orașelor din Ungaria au fost invitați la tribună pentru a rosti cîteva cuvinte frățești beiușenilor prezenți în sală în număr de cîteva sute.

Din partea orașului Bichișciaba a luat cuvîntul *Köles István*, discursul acestuia îl voi reda integral, după cum urmează:

„Dragi prieteni, stimate primar, îmi pare bine că am primit invitația dumneavoastră, mă bucur că există această sărbătoare, că putem fi în mijlocul dumneavoastră. Permiteți-mi ca la sărbătoarea de azi să vă aduc salutul orașului Bichișciaba. Dumneavoastră, Beiușul, sînteți cel mai recent oraș care s-a înfrățit cu noi, dar, în timpul scurt care a trecut de atunci, am reușit să avem relații culturale active, acestea avînd o mare importanță pentru românii care trăiesc în orașul nostru, cît și pentru maghiarii care locuiesc în Beiuș. Sînt conștient că, și în viitor, legăturile dintre orașele noastre vor fi la fel, ba chiar mai trainice.

Doresc ca planurile pe care antevorbitorii mei, mai

Delegația din Bichișciaba – *Köles István*, *Cheorghe Gros* și *Kutyey Pál* – depune coroane de flori la Monumentul Martirilor

ales ale primarului dumneavoastră, *Nicu Silviu Odobasianu*, le-au expus, să se desfășoare așa cum v-ați propus și să fie duse la îndeplinire cu foarte bune rezultate. În încheiere, vă doresc mult succes și toate cele bune”.

După aplauzele călduroase, care au fost un răspuns firesc și spontan al beiușenilor prezenți în sală, primarul *Silviu Odobasianu* a mulțumit vorbitorilor din Ungaria:

„Sincer să vă spun, le mulțumesc din suflet și doamnei viceprimar din Komló și colegului nostru din Bichișciaba și, așa cum am mai discutat, sperăm ca deja din acest an să trecem de la relațiile culturale și sportive la adevărate relații economice care să ne favorizeze reciproc. Încă o dată vă mulțumesc stimați și dragi oaspeți din Ungaria, pentru prezența la Ziua Beiușului”.

A urmat ceremonia depunerii de coroane la Monumentul Martirilor Beiușului – *dr. Ioan Ciordaș* și *dr. Nicolae Bolcaș*, patrioți care s-au jertfit pentru realizarea visului de veacuri al românilor ardeleni, acela al Unirii cu Patria-Mamă, România. Considerați oaspeți de onoare ai orașului Beiuș, reprezentanții orașelor înfrățite, Bichișciaba și Komló, au luat loc alături de oficialitățile județene și locale și au fost printre primii care au depus coroane de flori.

Sărbătoarea a continuat, apoi, cu o masă festivă la unul dintre restaurantele

din Beiuș, prilej cu care, putem spune că relațiile oficiale s-au transformat în veritabile legături de prietenie, liantul constituindu-l membrii filialei locale a UDMR (*Gyuri Pop*, președinte și *Ioan Miklos*, consilier județean) precum și președintele Asociației de Prietenie Româno-Maghiară din Beiuș, *Teodor Puie*, consilier local și cetățean de onoare al orașului nostru Bichișciaba.

A doua zi, vineri, 20 aprilie, gazdele noastre ne-au pregătit un program special, care a cuprins vizite la renumita Peșteră a Urșilor de la Chișcău, sat aflat în apropierea Beiușului și stațiunea Sfîna de Vale. Am fost profund impresionați de frumusețea peisajului din întreaga „Țară a Beiușului”, cum numesc localnicii zonelor, cu o justificată mîndrie, și considerăm că potenția-

lul turistic al Beiușului este nelimitat.

Dacă ar fi să tragem cîteva concluzii finale asupra vizitei la Beiuș, prilejuită de Ziua Orașului, considerăm că acestea se impun de la sine. Am găsit în România multă toleranță și dorința sinceră de a uita trecutul în favoarea prezentului, prezent care deschide posibilitatea unor strînse relații culturale, economice și umane. Am aflat la Beiuș oameni minunați, care ne-au făcut, atunci cînd am trecut pragul familiilor Palladi, Bunta, Pop, Puie și Coroiu, dovada proverbialei ospitalități românești. Am găsit în România prieteni adevărați, fiind conștienți că înfrățirea dintre orașele noastre, Bichișciaba și Beiuș, nu este una formală, doar pe hîrtie, ci una reală, profund umană și trainică!

Gh. Gros

Eforturile Ungariei de aderare la UE

Ungaria va cheltui, pînă în anul 2002, 67 de milioane de dolari pentru construirea sistemului de supraveghere a granițelor sale înspre România, Ucraina, Iugoslavia și Croația – au comunicat forurile maghiare de grăniceri. Pe granița Ungariei vor fi folosite ca echipamente de supraveghere camere mobile cu detecție termică, elicoptere, alte mijloace de detecție nocturnă, vapoare de patrulă. Înzeștrarea tehnică în acest sens a început deja, chiar dacă data cea mai probabilă a aderării Ungariei la UE este 2004, iar cea a aderării la Convenția de la Schengen, 2006. Nu este întimplător că lucrările de securizare a graniței au început pe linia de frontieră cu România, căci din punctul de vedere al imigrării clandestine în Ungaria, această graniță este cea mai folosită – a declarat un expert al forțelor maghiare de grăniceri. Numai în decursul ultimei luni, cu ajutorul unor camere cu detecție termică dispuse în autobuze-patrulă, grănicerii maghiari au depistat peste 500 de oameni, care au încercat să intre ilegal în Ungaria dinspre România, aceștia fiind în majoritate kurzi, afgani și cetățeni din alte state asiatice. Granița cu România este cea mai problematică, fiindcă dinspre România se poate intra mult prea ușor – a spus expertul maghiar. De exemplu, turcii pot călători fără vize, dar și față de alte state, Bucureștiul acordă înlesniri la eliberarea vizelor. România nu a rezolvat nici apărarea graniței sale cu Moldova. O mare rămînire în urmă a României o constituie faptul că pașapoartele și buletinele de identitate românești prevăzute cu elemente împotriva falsificării au început a fi emise doar de curînd. Pe linia de graniță cu Slovacia și Slovenia, Ungaria nu va începe investițiile de tip Schengen, foarte costisitoare de altfel, pînă ce nu va primi o solicitare expresă în acest sens din partea UE. Acomodarea Ungariei la prescripțiile Schengen este finanțată în proporție de 50% de UE, în cadrul Programului PHARE, și de bugetul central al țării. Pînă la finele acestui an, vor fi investite 40 de milioane de dolari pentru securizarea graniței cu România, Iugoslavia și Croația. Modernizarea sistemului de înregistrare la punctele de trecere a frontierei va costa Ungaria 10 milioane de dolari. (Rador)

Pot fi obținuți bani pentru procurare de carte românească

Se încheie peste o săptămîină ultima rundă a concursurilor Fundației Publice pentru Minorități, inițiate cu scopul finanțării proiectelor culturale. De această dată pot fi înaintate concursuri pentru obținerea unor fonduri bănești, pentru procurarea diferitelor cărți, reviste, materiale audio, compact discuri în limbile minorităților, precum și pentru îmbogățirea materialului de expoziție al muzeelor, galeriilor sau caselor de cultură. Dosarul de concurs trebuie să conțină

lista materialelor dorite să fie cumpărate, precum și oferta de prețuri a acestora. Subvenția limită este de cel mult 300 de mii de forinți pentru un singur proiect. Acum un an au fost înaintate 6 concursuri românești, au primit sprijin 5 dintre ele, în total 269 de mii de forinți. Termenul înaintării concursurilor în acest an este **4 mai 2001**. Concursul poate fi întocmit pe baza unui formular pe care-l puteți obține și de la Redacția Foii românești. -ștf-

Se dezvăluie taina predării bilingve la școlile românești din Ungaria

Funar vine la Giula

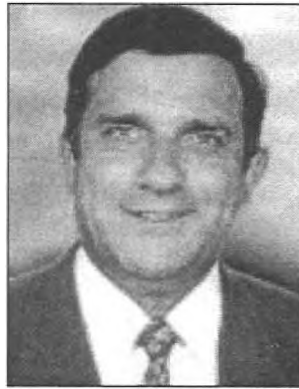
Nu demult a explodat bomba: *Gheorghe Funar* plănuiește o vizită la Giula. Primarul municipiului Cluj-Napoca a fost invitat în orașul de centru al românilor din Ungaria de omologul său din Giula. *Dancs László* a făcut acest gest în urma unui reportaj de televiziune, prezentat pe postul național al Ungariei. Funar afirma că atunci va respecta întocmai noua lege a administrației publice adoptată de legislația românească, dacă la Liceul Românesc din Giula limba română nu se va preda ca limbă străină. În același reportaj primarul *Dancs* a susținut cu fermitate că Liceul Bălcescu este o instituție bilingvă de învățământ. A mai adăugat că domnul Funar ar face mai bine, dacă s-ar convinge la fața locului despre acest fapt. Zis și făcut, primarul giulan îi scrie o scrisoare lui *Gheorghe Funar*, în care îl invită la Giula. Poate nimeni nu se aștepta serios la un răspuns, dar acesta a sosit și – în plus – a fost pozitiv.

Între timp au mai trecut câteva zile bune în care a avut loc o corespondență între cei doi primari. Pe *Dancs László* l-am contactat cu intenția de a afla cum stau lucrurile.

– Domnul Funar nu demult mi-a trimis o scrisoare în care cere să-i pun la dispoziție coordonatele primarilor localităților populate de români din apropierea orașului nostru. Despre o dată concretă în care ar putea sosi la Giula nici acum nu vă pot relatea. În ori-

ce caz, susțin și pe mai departe că primăria noastră are numeroși angajați care stăpinesc foarte bine limba română. Iar la Liceul Românesc din Giula poziția limbii române nu este chiar așa de tragică, cum o vede *Gheorghe Funar*. Să se predea o limbă ca una străină înseamnă să ai doar câteva ore consacrate acesteia. La Liceul Bălcescu însă și la alte discipline se folosește limba română.

– Domnule primar, eu am parcurs acest învăț-

mînt și nu pot spune că limba română ar avea un rol însemnat la celelalte obiecte de studiu. Nu are, pentru că copiii noștri vorbesc tot mai greu limba lor maternă.

– Știu că sînt probleme cu procesul de însușire a limbii române. Am vorbit cu domnul director *Ion Budai*, căruia i-am spus că, cu toate acestea, nu avem nimic de ascuns.

– Totuși, ce îi veți spune domnului Funar dacă acesta se va convinge că părerea lui nu este departe de adevăr?

– Sînt convins de faptul că primăria orașului Giula depune eforturi serioase pentru asigurarea condițiilor optime în vederea desfășurării unei activități corespunzătoare la Liceul Românesc din Giula. Aceste posibilități nu sînt cu nimic mai proaste decît în cazul unei școli maghiare. Consider că condițiile în care poate lucra școala românească din oraș sînt la standardele europene. Însă este responsabilitatea forurilor românești din Ungaria sau a școlilor, dacă munca de specialitate nu este la nivelul potrivit. Nu este nicidecum vina noastră. Știu că sînt discuții privind faptul în ce măsură să fie românească o școală de la noi. În aceste probleme interne însă eu nu mă pot, și nici nu vreau să mă bag.

– Ați luat legătura cu vreo instituție românească din oraș?

– Deocamdată nu. Aștept să se definitiveze data vizitei.

În această problemă l-am sunat și pe directorul Liceului Românesc din Giula. *Ion Budai* nedorind să dea importanță acestei vizite, n-a vrut să comenteze cazul. Astfel că a refuzat să dea orice declarație.

De la șeful oficiului Autogovernării pe Țară a Românilor din Ungaria (AȚRU) am aflat că repre-

zentanța românească, oficial, n-a fost informată despre sosirea la Giula a primarului din Cluj. *Tiberiu Luhas* a menționat că conducerea AȚRU n-a luat nici o poziție privind vizita lui *Gheorghe Funar*. Părerea oficiului este că nu este un principiu sănătos dacă cineva vine să se convingă de situația românilor din Ungaria, numai pentru ca în funcție de aceasta să acorde anumite drepturi minorității maghiare din Cluj-Napoca. Urmărirea principiului reciprocității nu poate fi bază reală în politica de minoritate, a susținut șeful oficiului AȚRU.

Se pare că românii din Ungaria pot cădea într-o capcană cu o veche tradiție. Timp de mai multe decenii ne-am obișnuit, poate pe undeva am și crezut, că ceea ce scrie pe inscripția școlii (adică școală cu limba de predare sau școală bilingvă) este adevărat și în predare. Probleme se pot ivi doar atunci cînd cineva vine să vadă dacă inscripția școlii corespunde vieții de toate zilele. Directoarea școlii românești din Chitig haz consideră că nu ceea ce scrie pe inscripție ar trebui să conteze, ci conținutul formării copiilor. *Florica Santău* vede că la noi numai inscripția este bilingvă. Dar a mai adăugat că nu din vina statutului maghiar ne aflăm într-o asemenea situație, ci noi înșine am ales această cale. Statul oferă multe posibilități și depinde de noi dacă ne folosim de ele sau ba.

– Părinții care își înscriu copiii la o școală românească vor două lucruri de la noi: ca acesta să învețe limba româ-

nă la un nivel corespunzător, iar la celelalte obiecte de studiu să obțină cunoștințe la același nivel ca și la oricare altă școală. Ce perspectivă are un elev de la o școală românească? Dacă merge la facultate el va învăța în limba maghiară, exact ca și un elev de la o școală maghiară. Pornind de la principiul alegerii libere a școlii, noi trebuie să deservim exigențele aceluia care se înscriu la noi. Ori aceste exigențe sînt limitate. De aceea este o mare greșeală să se compare situația românilor din Ungaria cu cea a maghiarilor din România. Mai ales este o mare greșeală dacă cineva vrea să folosească ca unealtă specificul nostru împotriva altora. Problema românilor din Ungaria ține de statutul ungar, ea nu poate influența politica internă a României, aplicarea comunității maghiare. De aceea cred că domnul *Dancs* trebuia să se consulte și cu cei interesați în vederea că poate crea situații neplăcute, care nicidecum nu pot aduce nici un folos.

Luni, la 23 aprilie, s-a întrunit în ședință Consiliul Orășenesc, discutînd și despre eventuala vizită în Giula a lui *Gheorghe Funar*. Dintre consilieri patru au luat la cunoștință cu părere de rău sosirea la Giula a primarului din Cluj, criticînd aspru gestul lui *Dancs*. Aceștia și-au exprimat regretul că primarul giulan nu a supus la vot intenția de a-l invita pe Funar. După un vot nereușit, la cea de-a doua rundă majoritatea consilierilor au susținut că Consiliul local se delimitează de gestul lui *Dancs László*, dar ca persoană particulară se poate întîlni cu *Gheorghe Funar*.

Tiberiu Boca

Presă română despre statutul de ungar și relațiile româno-române

Parlamentul de la Budapesta a discutat și va adopta probabil peste trei săptămîni o lege care acordă drepturi suplimentare și chiar sume de bani maghiarilor din afara granițelor. Orice cetățean din Austria, Slovenia, Slovacia, Iugoslavia, Ucraina și România, care se va declara de etnie maghiară (dînd dovadă și despre cunoștințele sale de limbă maghiară n.n.) în fața unor organizații anume create, va căpăta drept de muncă în Ungaria pentru trei sau șase luni pe an, va avea dreptul la burse, va călători mai ieftin sau gratuit cu autobuzul și trenul prin Ungaria. Evident că legea îi vizează în special pe etnicii maghiari din țări mai sărace ca Ungaria, precum România, Slovacia, Iugoslavia și Ucraina. E greu de crezut că un-

garii din Austria sau Slovenia vor da năvală să lucreze șase luni pe an în Ungaria (...). Văzînd eforturile Budapestei, apare regretul că Bucureștiul nu a reușit să facă aproape nimic pentru etnicii români răspîndiți în lume. Comunitățile maghiare din Occident sînt un sprijin neprețuit pentru orice guvern aflat la Budapesta. Comunitățile românești din Occident sînt la fel de dezbinat ca pe vremea lui Ceaușescu. Etnicii maghiari din jurul Ungariei sînt toți grupați în formațiuni politice și se înțeleg în aceeași limbă cu Budapesta. Etnicii români din jurul țării nu numai că nu au dialog cu țara-mamă, dar nu se înțeleg adesea nici între ei – scrie printre altele ziarul bucu-reștean *Adevărul*, în editorialul din 21 aprilie 2001.

Funar vrea să se întîlnească și cu primarii români

În cea de-a doua scrisoare a lui *Gheorghe Funar* trimisă zilele trecute primarului din Giula, *Dancs László*, primul om al Clujului solicită să-i întîlnească în cursul vizitei sale din Ungaria și pe liderii localităților unde trăiesc români. O serie de intelectuali de naționalitate română din această țară, care au dorit să-și păstreze anonimatul, au declarat cotidianului *Népszabadság* – citat de *Rompres* – că, în cazul în care va vizita instituții de învățământ ale minorităților, *Gheorghe Funar* va constata că unii elevi, dar și profesori nu cunosc suficient de bine limba română.

Misiune corală la Chitighaz și Micherechi

Corul *Deo Gloria* există pentru a „vorbi” într-un mod anume despre lucrările lui Dumnezeu: despre dragostea sa, despre credințioșia Sa. Trăim aceste adevăruri nu numai atunci când cântăm, ci și ori de câte ori pornim la drum să facem ceva pentru El. În turneele desfășurate în România, Ungaria, Republica Moldova și Ucraina am trăit momente când El „cânta împreună cu noi” sau mai corect spus, ne dădea harul de a „cânta noi împreună cu El”, momente când simțeam și știam că jertfa pe care doream să o aducem înaintea Lui era primită de El.

Sânt vremuri când este greu să rupi din timpul tău, să rupi din tine și să dai ceva celor de lângă tine și lui Dumnezeu. Însă, atunci când am reușit să luptăm cu noi înșine și să rupem din noi pentru a da lui Dumnezeu și semenului nostru, atunci am primit înapoi însutit. Poate nu am primit înapoi însutit ceea ce am dat, dar cu siguranță am primit ceea ce aveam ne-

voie fiecare: pace, bucurie, mulțumirea că am făcut ceva cu adevărat valoros, ceva pentru care merită să trăiești 2 săptămâni (într-un turneu), o zi (într-o misiune), 2 ore (într-o biserică).

O astfel de binecuvântare a fost ziua de 22 aprilie 2001, duminica pe care unii o numesc Duminica Tomii (Toma necredinciosul). „Deo Gloria” a pornit duminica trecută să „vorbească” în bisericile române din Micherechi și Chitighaz despre sărbătoarea Paștelui. Corul a fost însoțit la Chitighaz de fratele presbiter *Ioan Ruja* de la Micherechi.

Într-o duminică în care, văzând exemplul lui Toma, ne întrebăm „Oare eu CRED?” în această duminică am putut să „vorbim” și să ne vorbim nouă înșine pentru ca să ne reamintim... pentru ca să ne provocăm a ne întreba... pentru ca să ne întărim credința prin a mărturisi față de noi și față de cei din jurul nostru, că Hristos este Fiul lui Dumnezeu.

Poate că întrebarea cea

mai plăcută dirijorului corului, Ovidiu Niculaș, este „De ce te »chinui« de atâtea ori, atâția ani la rând încercând să »cânți« cantata »Duminica Învierii«, cantată care se pare că este greu de realizat?”

Ovidiu Niculaș: „Da, este o piesă muzicală grea pe care am cântat-o prima dată în urmă cu 4 ani, în 1998, de sărbătoarea Paștelui. De atunci atât eu, cât și cei care au cântat (corul și orchestra) și cei care au ascultat-o, am insistat să o reluăm. Astfel că am reluat-o în 2000 și anul acesta. De ce? Ar trebui să încercați să o cântați sau să o auziți ca să vă puteți da seama. Aș vrea să vă spun care este, cel puțin pentru mine, punctul culminant al întregii cantate. După ce trece prin întreaga săptămână a patimilor – intrarea lui Hristos în Ierusalim, cina ce-a de taină, lepădarea lui Petru, judecata lui Hristos – compozitorul răspunde provocărilor pe care oamenii le aruncau asupra lui Hristos pe cruce: „Dacă este El Împăratul lui Israel,

Corul *Deo Gloria* există din 1994. Este condus de dirijorul Ovidiu Niculaș și este alcătuit din oameni (majoritatea studenți și elevi) care vor să facă ceva pentru Dumnezeu în felul acesta. Toți vrem să ne aruncăm pâinea pe ape, pentru ca după o vreme să o regăsim; după o vreme ea se va întoarce la noi, chiar dacă nu sub forma în care noi am aruncat-o, dar cu siguranță sub forma unui lucru de care avem nevoie.

să se pogoare ACUM de pe cruce, și vom crede în El!”. Oare ar fi coborât? Ar fi coborât? Dacă ar fi coborât atunci, am fi avut în cine să mai credem? Dacă da, ce am fi crezut? Da, Hristos ar fi putut coborî de pe cruce chiar în acel moment. Ar fi putut! Dar nu

a vrut! »Da, ar fi coborât, El regele Regilor, dar prin moartea Sa de moarte El ne-a scăpat. De ce a murit pe muntele Calvarului? Răspunsul îl știm: PENTRU CĂ NE-A IUBIT«, ceea ce pentru El însemna să moară pentru noi.”

Felicia Niculaș

Bucuria reîntâlnirii cu frații de la Cenadul Unguresc

„Fiindcă, oricine va chema Numele Domnului, va fi mântuit. Dar cum vor chema pe Acela în care n-au crezut? Și cum vor crede în Acela, despre care n-au auzit? Și cum vor auzi despre El fără propovăditor? Și cum vor propovădui, dacă nu sunt trimiși? După cum este scris: Cât de frumoase sunt picioarele celor ce vestesc pacea, ale celor ce vestesc Evanghelia?” (Romani 10:13-15)

Aici găsim patru „cum” în Cuvântul lui Dumnezeu. Mai întâi, este promisiunea „va chema” și „va fi mântu-

it”. Dar pentru a chema, ei trebuie să creadă. Pentru a crede, ei trebuie să audă.

Pentru a auzi, cineva trebuie să predice. Pentru a predica, el trebuie să meargă. În felul acesta Dumnezeu pune responsabilitatea asupra noastră.

Conștiința de răspundere care le revine față de cei care au nevoie să audă și să înțeleagă Evanghelia, un grup din Biserica Baptistă din Micherechi, împreună cu pastorul bisericii, fratele Daniel Burtic, duminică 22 aprilie 2001, au vizitat și au împărtășit cu frații din Biserica Baptistă română din Cenadul Unguresc, mesa-

jul plin de pace și speranță divină al Evangheliei Domnului Isus Cristos.

Momentele de întâlnire și de apropiere sufletească prilejuate de părtășia în lumina Scripturii sunt mult prețuite de frații celor două biserici. Timpul, încercările grele sau bucuriile nu pot să ștergă cu nimic din dorința de a avea părtășie unii cu ceilalți. Ne rugăm ca Domnul Dumnezeu să întărească, să crească mereu credința fraților noștri de la Cenadul Unguresc și să le dea sănătate în trupurile lor,

astfel încât anii pe care Dumnezeu l-a rânduit pentru ei să-I poată trăi cu bucurie pentru Cristos, având o bună mărturie printre semenii.

De asemenea, ne rugăm, să existe mereu în Biserica Baptistă română din Micherechi dorința de a propovădui Evanghelia Domnului Isus Cristos tuturor celor care au nevoie să audă și să înțeleagă Cuvântul lui Dumnezeu, în special fraților noștri români, indiferent cât de departe s-ar afla ei pe pământul unguresc.

Pastor Daniel Burtic

Programul de duminică al bisericilor baptiste

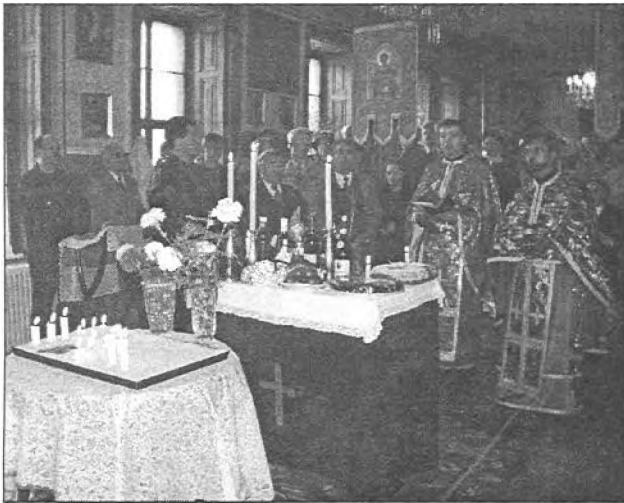
Cenadul Unguresc
ora 9.30 și 14.00 – serviciu divin

Chitighaz
ora 9.00 – oră de rugăciune
ora 10.00 și 15.00 – serviciu divin

Micherechi
ora 9.00 – oră de rugăciune
ora 10.00 și 17.00 – serviciu divin

„Gojdu va trăi pînă cînd românii vor fi români între Dunăre, Tisa, Nistru și Carpați”

Românii din Budapesta, de mai mulți ani, în fiecare primăvară fac pomenirea lui Emanuil Gojdu, marele mecena de origine macedo-română. Duminică, 22 aprilie, în ziua Sfântului Apostol Toma, în capela ortodoxă română din capitală, parohul pr. vicar *Marius Maghiaru* și pr. dr. *Aurel Pavel*, noul președinte al Fundației Gojdu din Sibiu, au săvîrșit o Sfîntă Liturghie,

la capătul căreia s-a făcut și un parastas în memoria celui căruia îi putem mulțumi că românii ortodocși din Budapesta azi au unde să se roage la Dumnezeu. În mica capelă din strada Holló nr. 8 – clădire dăruită românilor acum 100 de ani de către Fundația Gojdu – s-au adunat în această zi de duminică reprezentanți ai Ambasadei române – ambasadorul *Petru Cordoș*, con-

silierii *Nicolae Pahonea* și *Alexandru Ghișa* – și membrii comunității românești din Budapesta. A fost de față și doamna *Gyurisné Braunsteiner Márta*, viceprimărița sectorului VII, unde se găsește capela.

Oaspeții acestei slujbe religioase au fost membrii Corului „Emil Montția” din Arad, dirijați de maestrul *Gheorghe Flueraș*. Cîntarea „Hristos a înviat din morți...” a înălțat sufletele credincioșilor, evocînd suferințele Celui care a fost răstignit pentru păcatele noastre, a întregii omeniri.

După Sfînta Liturghie, toți credincioșii s-au dus împreună la Cimitirul Kerepesi, unde își doarme somnul cel de veci familia Gojdu, Emanuil, Anastasia și fiica lor, Maria Cornelia. După sfințirea cu vin a mormîntului și rugăciunile preotului Maghiaru, cercețoarea *dr. Maria Berényi* a

evocat discursul funebral al lui Simion Botizanu din 5 februarie 1870, rostit la înmormîntarea lui Emanuil Gojdu. Ascultînd textul de acum 131 de ani, ne-am putut imagina ușor vremurile cînd a trăit acest mare mecena al culturii române, faptele pe care acest om le-a săvîrșit pentru binele poporului său. Coroanele de

flori, depuse pe mormînt – care nici după cinci ani nu și-a recăpătat încă grilajul și cupola, duse la Oradea pentru renovare – arată pietatea și onoarea cu care urmașii lui Gojdu din Budapesta doresc să țină în viață românismul și credința strămoșească în capitala țării noastre.

E. Iova

Orarul slujbelor ortodoxe de duminică, 29 aprilie 2001

Aletea	– ora 10.00	– pr. Alexandru Șereș
Apateu	– ora 11.00	– pr. Origen Sabău
Bichiș	– ora 8.30	– pr. Petru Pușcaș
Bichișciaba	– ora 9.00	– pr. Teodor Marc
Budapesta	– ora 10.00	– pr. vicar Marius Maghiaru
Catedrala	– ora 10.00	– P.S. Sofronie,
Episcopală, Giula		pr. vicar Pavel Ardelean
Cenadul Unguresc	– ora 9.30	– pr. Aurel Becan
Chitighaz	– ora 9.30	– pr. Florin Olteanu
Darvaș	– ora 10.00	– pr. Cosmin Pop
Leucușhaz	– ora 9.00	– pr. Ilie Ciocan
Micherechi	– ora 9.00	– pr. Ioan Bun
Otlaca-Pustă	– ora 9.00	– pr. Teodor Rocsin
Săcal	– ora 9.00	– pr. Origen Sabău

Programul Adunării

„Oastea Domnului” din Micherechi

Duminică	ora 17.00	– program religios
Marti	ora 18.00	– oră de rugăciune

Fragmente din discursul funebral pronunțat de Simion Botizanu la înmormîntarea lui Emanuil Gojdu, în 5 februarie 1870

„Doamnelor și Domnilor! Bine ați făcut că ați venit să petrecem la locul repausului etern, umbra unui suflet nobil. Bine ați făcut că n-ați întîrziat a oferi fericitului Emanuil Gojdu tributul pietății și al stimei din urmă. Permiteți-mi, dară, să vă mulțumesc, în numele memoriei lui, pentru acest devotament, și să vă rog, să nu vă îndoiiți a mai consacra încă, acestei dureroase și solemne ocaziuni, cîte-va momente; ca înainte de a ne despărți de acest loc de jale, să facem o modestă socoteală cu acela, ce se duce astăzi dintre noi, se duce în altă lume, poate, mai fericite decît a noastră.

Cine a fost Emanuil Gojdu? (...) Lumea l-a cunoscut ca pe unu om și creștin bun, cetățean loial, luminat și activ în toate momentele vieții sale. Ca cel mai distins și mai eminent avocat și jurist al timpului său, el a fost apărător neobosit al dreptului și justiției. Pe cîmpul industriei încă își are meritele sale incontestabile; căci era econom bun și om al progresului și civilizației adevărată. Ca deputat în legislativul patriei și-a avut principiile, părerile și considerațiunile proprii, și condus de acestea, el s-a luptat, a făcut ce a putut între împrejurările grele și vitrege, cu cari un reprezentant al națiunii române avea și are încă d-a se certa. Cine a fost și ce a făcut prefectul Emanuil Gojdu? (...) Cine nu-și aduce aminte de vocea energică, ce răsună, atunci, de la înălțimea tribunei, cu un accent detunător, contra aceluia ce și-au permis a insulta pe nefericita Transilvanie, pe poporul român și suvenirile lui mari și sa-

cre? »Infandum regina jubes renovare dolorem!« zicea el către acei ce au înfipt, în decursul timpurilor nenumărate rane de moarte în corpul națiunii și patriei române. (...)

»Sărmana mea națiune!« suspina el, venerabilul bătrîn, vîrsînd lacrimile fierbinți, în ultimele clipe ale peregrinajului său pămîntesc. »Sărmana mea națiune românească! cît de suferitorie mai ești! cum te maltrata nedreptatea! multe și grele sînt durerile tale! De ce nu pot, Doamne, să mai am o viață pe acest pămînt, să o consacru națiunii mele, să ajut a-i vindeca ranele seculare!« (...)

Da, Gojdu pîngea, cînd, după multe și mari speranțe ruinate, văzu, cum poporul român e despoiat de toate cîte le-a avut mai sacre: de terra, de limba și naționalitate, de toate condițiunile de conservare proprie. Pe acest popor martir românul Emanuil Gojdu îl deplîngea de pe patul morții. Așa mi-a spus un amic al meu, care a fost martorul scenei dureroase, cînd Emanuil Gojdu s-a despărțit de lumea noastră. (...)

Da, Emanuil Gojdu încă va trăi pînă cînd românii vor fi români între Dunăre, Tisa, Nistru și Carpați; va trăi în memoria poporului român, pe carele dînsul l-a iubit, cum numai un copil fraged poate iubi pe dulcea sa mamă.

Eternă să fie memoria ta!”

(Discursul a fost publicat în revista „Federațiunea”)

Crenguț

Amintiri din copilărie

(2)

Nu trece mult după asta și într-o zi, prin luna lui mai, aproape de Moși, îndeamnă păcatul pe bădița Vasile tîntul, că mai bine nu i-o zice, să puie pe unul, Nic-a lui Costache, să mă procitească. Nică, băiet mai mare și înaintat la învățătură pînă la genunchiul broaștei, era sfădit cu mine din pricina Smărăndiței popii, căreia, cu toată părerea mea de rău, i-am tras într-o zi o bleandă pentru că nu-mi da pace să prind muște... Și Nică începe să mă asculte; și mă ascultă el, și mă ascultă, și unde nu s-apucă de însemnat la greșeli cu ghiotura pe o draniță: una, două, trei, pînă la douăzeci și nouă. „Măi!!! S-a trecut de șagă, zic eu, în gîndul meu; încă nu m-a gătit de ascultat și cite au să mă mai fie!” Și unde n-a început a mi se face negru pe dinaintea ochilor și a tremura de minios... „Ei, ei! Acu-i acu! Ce-i de făcut, măi Nică?” îmi zic eu, în mine. Și mă uitam pe furis la ușa mîntuirii și tot scăpăram din picioare, așteptînd cu neastîmpăr să vie un lainic de școlar de afară, căci era poruncă să nu ieșim cite doi deodată; și-mi crăpa măsseaua în gură, cînd vedeam că nu mai vine, să mă scutesc de călăria lui Bălan și de blagoslovenia lui Nicolai, făcătorul de vînatăi. Dar adevăratul sfînt Nicolai se vede că a știut de știrea mea, că numai iaca ce intră afurisitul de băiet în școală. Atunci eu, cu voie, fără voie, plec spre ușă, ies repede și nu mă mai

încurc primprejurul școalei, ci o ieu la sănătoasa spre casă. Și cînd mă uit înapoi, doi hojmalăi se și luase după mine; și unde nu încep a fugi de-mi scăpărau picioarele; și trec pe lîngă casa noastră, și nu intru acasă, ci cotigesc în stînga și intru în ograda unui megieș al nostru; și din ogradă în ocol, și din ocol în grădina cu păpușoi, care erau chiar atunci prășiți de al doilea, și băieții după mine! Și, pînă să mă ajungă, eu, de frică, cine știe cum, am izbutit de m-am îngropat în țărână, la rădăcina unui păpușoi. Și Nic-a lui Costache, dușmanul meu, și cu Toader a Catincăi, alt hojmalău, au trecut pe lîngă mine vorbind cu mare ciudă; și se vede că i-a orbit Dumnezeu de nu m-au putut găbui. Și de la o vreme nemaiauzind nici o foșnitură de păpușoi, nici o scurmătură de găină, am țâșnit odată cu țărna-n cap și tiva la mama acasă, și am început a-i spune cu lacrimi că nu mă mai duc la școală măcar să știu bine că m-or omori.

A doua zi însă a venit părintele pe la noi, s-a înțeles cu tata, m-au luat ei cu binișorul și m-au dus iar la școală.

– *Că dă, e păcat să rămîi fără leac de învățătură* – zicea părintele – *doar ai trecut de bucheluadezla și bucherițazdra: ești acum la ceaslov și mîine poimîne ai să treci la psaltire, care este cheia tuturor învățăturilor, și, mai știu cum vine vremea, poate că te faci și popă aici, la biserica Sfîntului Nicolai, că eu pentru voi mă străduiesc. Am o singură fată și-o vedea eu pe cine mi-o alege de ginere.*

Hei, hei! Cînd aud eu de popă și de Smărăndița popii, las muștele în pace și-mi ieu alte gînduri, alte măsuri; încep a mă da și la scris, și la făcut cădelnița în biserică, și la ținut isonul, de parcă eram băiet. Și părintele mă ie la dragoste, și Smărăndița începe din cînd în cînd a mă fura cu ochiul, și bădița Vasile mă pune să ascult pe alții, și altă faină se macină acum la moară. Nic-a lui Costache, cel răgușit, balcîz și răutăcios, nu mai avea stăpînire asupra mea.

Dar nu-i cum gîndește omul, ci cum vrea Domnul. Într-una din zile, și chiar în ziua de sfîntul Foca, scoate vornicul din sat pe oameni la o clacă de dres drumul. Se zicea că are să treacă vodă pe acolo spre mănăstiri. Și bădița Vasile, n-are ce lucra!

– *Hai și noi, măi băieți, să dăm ajutor la drum, să nu zică vodă, cînd a trece pe aici, că satul nostru e mai leneș decît alte sate.*

Și ne luăm noi de la școală și ne ducem cu toții. Și, care săpau cu

cazmalele, care cărau cu tărăboanțele, care cu căruțele, care cu covățile, în sfîrșit lucrau oamenii cu trageră de inimă. Iar vornicul Nic-a Petricăi, cu pasnicul, vătămănuș și cîțiva nespălați de mazili se purtau printre oameni de colo pînă colo. Și cînd deodată numai iaca vedem în prund cîțiva oameni clăie peste grămadă și unul din ei mugind puternic.

– *Ce să fie acolo?* ziceau oamenii, alergînd care de care din toate părțile.

Pe bădița Vasile îl prinsese la oaste cu arcanul, îl cetluiau acum zdravăn și-l puneau în cătuși să-l trimeată la Piatră... Iaca pentru ce scose atunci vornicul oamenii la clacă. Așa cu amăgele se prindeau pe vremea aceea flăcăii la oaste... Afurisită privesc mai fu și asta! Flăcăii ceilalți pe dată s-au făcut nevăzuți, iară noi copiii ne-am întors plîngînd pe la casele noastre.

– *Afurisit să fie cînerul de vornic și cum au ars el inima unei mame, așa să-i ardă inima sfîntul Foca de astăzi, lui și tuturor părtașilor săi!* blăstămau femeile din sat cu lacrimi de foc în toate părțile. Iar mama lui bădița Vasile își petrecerea băietul la Piatră, bocindu-l ca pe un mort!

– *Las, mamă, că lumea asta nu-i numai cît se vede cu ochii* – zicea bădița Vasile mîngîind-o – *și în oaste trăiește omul bine, dacă este vrednic. Oștean a fost și Sfîntul Gheorghie, și Sfîntul Dimitrie și alți sfinți mucenici care au pătimit pentru dragostea lui Hristos, măcar de am fi și noi ca dinșii!*

Ei, ei! Pe bădița Vasile l-am pierdut, s-a dus unde i-a fost scris. Și părintele Ioan umbla acum cu plețele în vînt, să găsească alt dascăl, dar n-a mai găsit un bădița Vasile cuminte, harnic și rușinos ca o fată mare. Era în sat și dascălul lordache, fămăitul de la strana mare, dar ce ț-i bun? Știa și el glasurile pe dinafară de biserică, nu-i vorba, dar clămpănea de bătrîn ce era; și-apoi mai avea și darul suptului... Așadar școala a rămas pustie pentru o bucată de vreme și cîțiva dintre noi, care ne țineam de părintele Ioan, calea-valea. Duminicile bizîiam la

strană și hărști! Cîte un colac! Și cînd veneau cele două ajunuri, cite treizeci-patruzeci de băieți fugeam înaintea popii de rupeam omătul de la o casă la alta; și la Crăciun nechezam ca mînzii, iar la Bobotează strigam chiraleisa, de clocotea satul. Și cînd ajungea popa, noi ne așezam în două rînduri și-i deschideam cale, iară el își trăgea barba și zicea cu mîndrie către gazdă:

– *Aiștia-s mînzii popii, fiule. Niște zile mari ca aceste le așteaptă și ei cu mare bucurie tot anul. Gătitule-ați ceva bob fiert, găluște, turte cu julfă și vîrzare?*

– *Gătit, cînstite părinte, poftim de ne blagosloviți casa și masa, și poftim de mai ședeți, să ne șadă peftorii.*

Cînd auzeam noi de masă, tăbăram pe dînsa și-apoi aține-te, gură. Vorbea ceea:

*De plăcinte rîde gura
De vîrzare și mai tare.*

Ce să faci, că doar numai de două ori pe an este ajunul. Ba la un loc, mi-aduc aminte, ne-am grămădit așa de tare și am răsturnat masa omului cu bucate cu tot în mijlocul casei, de i-am dogorit obrazul părintelui de rușine. Dar el tot cu bunăntate:

– *De unde nu-i, de-acolo nu se varsă, fiilor, însă mai multă băgare de samă nu strică!*

Apoi la hramul bisericii se ținea praznicul cite o săptămînă încheiată și numai să fi avut pîntece unde să pui coliva și bucatele, atît de multe erau. Și dascăli, și popi, și vlădici, și tot soiul de oameni din toate părțile se adunau la hramul bisericii din Humulești și toți ieșeau mulțamiți. Ba și pe la casele oamenilor se ospătau o mulțime de străini. Și mama, Dumnezeu s-o ierte, strașnic se mai bucura, cînd se întîmpla oaspeți la casa noastră și avea prilej să-și împartă pinea cu dinșii.

– *Ori mi-or da feciorii după moarte de pomană, ori ba, mai bine să-mi dau eu cu mîna mea. Că oricum ar fi, tot îs mai aproape dinții decît părinții. S-au văzut de acestea!*

tînt – tont, prost
bleandă – îmbrînceanță.
draniță – scîndurică
lainic – hoinar, haimana
blagoslovenie – „binecuvîntare”
cu lovituri usturătoare
hojmalău – vlăjgan, înalt
tiva – hai, fuga!
bucheluadezla și bucherițazdra – primele cunoștințe de scris-cîtit (după numele literelor chirilice: buche = b, iude = i, az = a, riță = r).
psaltire – carte religioasă folosită altădată ca manual
balcîz – urît
vornic – primar
clacă – muncă
vătămănuș – ajutor de primar
mazil – țaran aflat în slujba vorniculului
arcan – funie lungă, cu laț
julfă – mîncare din sămînță de cînepă, pisată, la ajunul Crăciunului.
vîrzare – plăcintă cu varză
hram – serbarea patronului unei biserici

O universitate care tinde să formeze generații noi pentru o Europă unită

Există în Ungaria o instituție de învățământ superior unde limba oficială nu este cea maghiară. Pe holurile Universității Central Europene din strada Nádor din Budapesta auzi în primul rând limba engleză – pentru că aceasta o vorbesc toți studenții și profesorii – dar în echipe mai mici se discută și în alte limbi europene: rusă, bulgară, slovacă sau română. Universitatea ființează sub egida Fundației Soros, care azi se numește Fundația pentru o Societate Deschisă. Profesorul dr. Ioan Aurel Pop a predat aici în luna februarie paleografie latină referitoare la Transilvania, oferind cu această ocazie informații despre institutul de renume european și pentru tineretul de naționalitate română din Ungaria.

– Această universitate este o noutate în peisajul universităților din Europa Centrală și de Sud-Est, apărută – natural – după căderea regimurilor comuniste. Ea a început să funcționeze la Budapesta, la Praga și la Varșovia, grație Fundației Soros – care azi se numește Fundația pentru o Societate Deschisă – și care a investit foarte mulți bani pentru a crea baza materială – niște clădiri foarte frumoase și foarte bine dotate pentru studii, cămine pentru profesorii invitați și pentru studenții, biblioteci deosebite și bine puse la punct, dotate cu aparatură modernă, cu computere, la care fiecare student are acces. Eu am contact aici în primul rând cu cei care fac studii

postuniversitare: masteranzi și doctoranzi, dar și studenția obișnuită se poate face aici. O condiție este însă extraordinară: de la început se pune cunoașterea limbii engleze, pentru că toate cursurile se predau în această limbă. Predau aici profesori invitați din toate țările centrale și est europene, dar și din Statele Unite sau din Anglia, de la cele mai mari universități ale lumii.

– Dealtfel, universitatea funcționează ca oricare instituție de învățământ superior, cu aceleași tipuri de catedre?

– Aproximativ. Din câte știu eu, nu este o universitate cu profil de științe exacte, nu are decât științe socioumane, începând cu lingvistica, are un foarte bun departament de istorie, de stu-

dii economice, de drept, de filozofie, și în cadrul acestor departamente, sau pe lângă ele, funcționează diferite programe extrem de interesante, care nu mai țin seama de organizarea clasică a unei universități. De exemplu, programul de protecție a mediului, programul de studiere a sexelor și a egalității femeii, de pildă, în diferite împrejurări ale vieții, programul de studierea naționalismului în Europa Centrală și de Sud-Est și fel de fel de chestiuni mai speciale, pe care nu le

găsim în alte universități. Am mai putea aminti tot aici și programul istoriei populației romilor, țiganilor și găsierea soluțiilor de integrare. Asta e o temă cu care nu te întâlnești la alte instituții de învățământ.

– Programul de naționalism sună cam ciudat. Ce ar însemna asta? Se învață aici naționalismul?

– Nu, nu se predă aici naționalismul. Dimpotrivă. Fiind o universitate care tinde să formeze generații noi, într-o Europă care se vrea unită, într-o Europă în care fiecare om să se simtă la el acasă, și în care să nu mai existe diferențe foarte mari de la o națiune la alta, conservând sentimentul național, dar fiecare să se simtă și european. Acest pro-

gram deci combate naționalismul, face o istorie critică a naționalismului și arată uneori pe drept, alteori pe nedrept, ce rol nefast a avut în istorie exagerarea naționalismului. Pentru că, altminteri, sentimentul na-

țional corect și curat cred că-l are orice om, din moment ce vorbim o limbă, avem o credință și o cultură, ne împărtășim din valorile unei națiuni, indiferent din care facem parte.

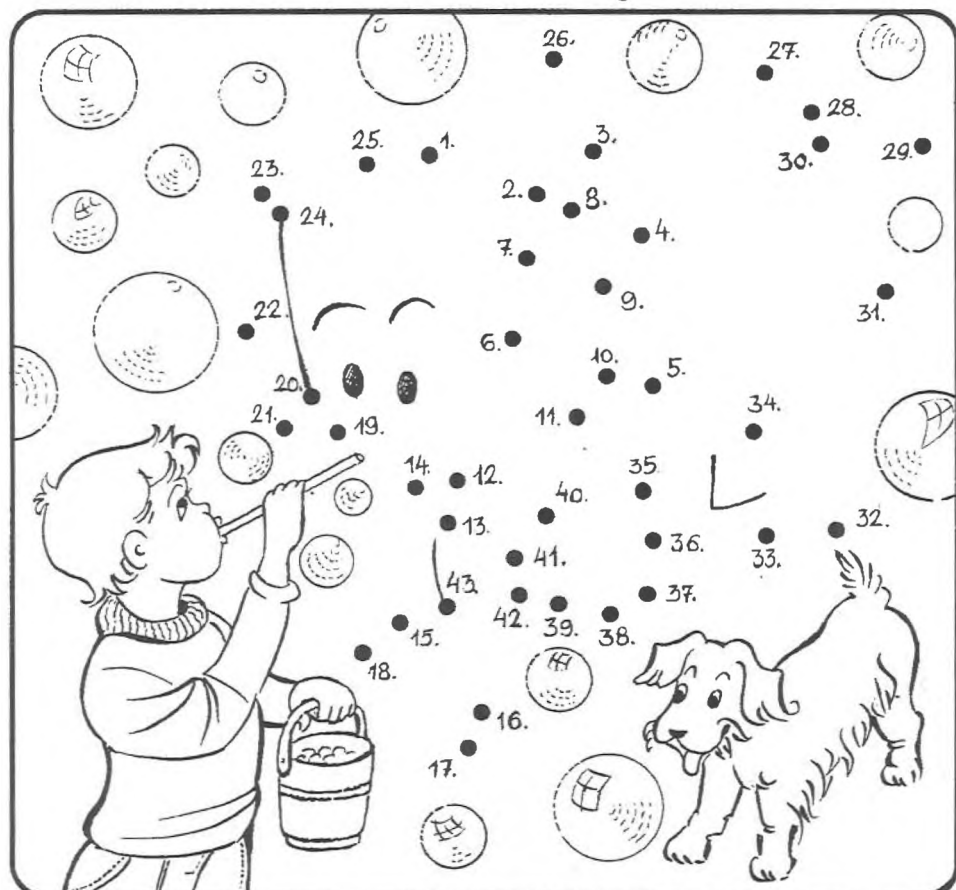
– Nu știm despre tineri români din Ungaria care ar studia acum la Universitatea Central Europeană. Cu studenți veniți din România v-ați întâlnit aici?

– Da, ei au venit mai ales din Transilvania și din marile centre urbane din România. Din Transilvania sînt mai mulți pentru că cred că studenții maghiari știu să profite de această ocazie, centrul fiind la Budapesta, ei au informații mai multe decît au studenții români, dar, mai ales la programe de masterat și de doctorat vin și studenții români. Am întâlnit aici tineri din Cluj, București sau Iași. Dar și profesori din România sînt invitați, de exemplu istoricul prof. Alexandru Zub de la Iași a avut un an de zile program de cercetare aici, la Universitatea Central Europeană.

– Care sînt experiențele? Tinerii care termină aici se duc la alte universități din Europa sau se reîntorc în țara lor, și își caută de lucru?

– Bineînțeles, pot să-și mai continue studiile și la Paris sau în Anglia, dar cu o diplomă obținută aici li se deschid mult mai ușor căile pentru a lucra, în general, în instituții europene. Sau

Jocul minții

Lui Petrică nu i-a venit să creadă ce a creat, cînd a suflat și ultimul clăbuc de săpun. Dacă vreți să știți, uniți punctele negre, în ordine crescătoare!

gram deci combate naționalismul, face o istorie critică a naționalismului și arată uneori pe drept, alteori pe nedrept, ce rol nefast a avut în istorie exagerarea naționalismului. Pentru că, altminteri, sentimentul na-

alții, cu o diplomă obținută aici, pot fi funcționari internaționali în instituții europene, la Consiliul Europei sau la alte organizații care lucrează pentru a realiza o Europă unită.

Eva Iova

Concert amînat la Micherechi

Întîlnirea cîntărețului Lucian Șereș din Oradea cu publicul din Micherechi nu s-a realizat la sfîrșitul săptămîinii trecute, cum a fost planificată, din cauza unui mic accident. Concertul s-a amînat pentru luna mai, data precisă nefiind încă stabilită.

„Strînsu-s-au țiganii-odată...”

Cred că, liniștit pot să afirm, pe vremuri, cea mai cunoscută și cea mai îndrăgită operă literară, răspîndită pe cale orală de către micherecheni a fost *Cazania Țiganilor*. Cînd pe la începutul anilor '70, noi școlarii din cursul superior, îndemnați de angajații Uniunii Democratice a Românilor din Ungaria am pornit să culegem folclor local, îmi amintesc că mai toată lumea putea să recite cîteva versuri din ea, însă nimeni n-o cunoștea în întregime. Mai tîrziu am aflat că *bace Toader a lui Bordaș* era singurul care o știa în întregime și că el, cînd era mai tînăr, era invitat de către săteni la cîte o întrunire să le-o spună, bineînțeles, contra unei plăți modeste. Însuflețită de această informație, am luat-o spre casa lui și rugîndu-l să binevoiască să mi-o spună și mie, am înregistrat-o pe banda de magnetofon. Deși, mai tîrziu, din alte surse, am aflat originea acestui poem care a fost scris de *Nicolae a lui Ion*, poet popular din Transilvania, și învă-

țat pe de rost de *bace Toader*, consider că nu scade cu nimic din rolul pe care l-a îndeplinit el în societatea tradițională micherecheană. Cartea s-a pierdut însă. Nu peste mult timp, *bace Toader* a murit. Astfel, s-au păstrat doar cîteva fragmente în memoria localnicilor. După cîteva ani s-a dus vestea prin sat că eu o am întreaga *Cazanie* înregistrată, bineînțeles numai în varianta lui *bace Toader*, și mulți mi-au cerut să le-o transcriu. Și pentru că doar acum mi s-a oferit posibilitatea să o public, făcînd-o astfel accesibilă pentru toată lumea, profit de această ocazie. Poate vă întrebați de ce atîta interes tocmai față de această operă? E lesne de înțeles. Și pe atunci, precum și azi, noi românii din Ungaria am avut și avem *Dancii*, *Crancii*, *Ciurilii* noștri, nelipsiți fiind nici de *Dada cel Mare* care este tot al nostru. Ne mai mirăm apoi că lucrurile merg cum merg...? Cred că, în acest sens, *Cazania* este de mare actualitate. Ana Hoțopan

Strînsu-s-au țiganii-odată
Toți din lume laolaltă.
Cîți ciurari, cîți lingurari,
Cîți măieștri mici și mari,
Drîmboieși, cimpoitori,
Fauri, ciurari, lipitori,
Măturari și lingurari,
Negustori de cai, strungari
Și vestiții căldărari,
Și altfel de meșteri mari
În capătul satului,
Pe marginea codrului,
Pe țărnuț de ape,
Cum e data cioarelor,
Și s-au făcut ciorobor:
Ca biserica să-și facă,
Popă de țigan s-aleagă.
Popă bun de omenie,
Popă făr de simbrie.
Că-i hulește lumea-ntreagă,
Că n-au popă de-a lor treabă,
Și umblă din țară-n țară
Și rămîn tot de ocară,
Că n-au nici loc stătător,
Nici popă de viața lor.
Cînd luna din nori ieșea,
Pe-a lor fețe se zărea,
Strălucirea nopților
Ca fundul căldărilor;
Numai ochii le zărea
Numai dinții le sclipea.
Mulți desculți și dezmațați
Și cu anii nespălați,
Cu cămeșile pe dos,
Cu cămișu-n gură-ntors.
După ce s-au strîns toți
Cîți nu erau încă morți,
În frunte la adunare
S-a pus *Dada* al mai mare.
Dada Mătrăgan Ciurila,
Care-a lucrat tot cu pila.
Unii-i ziceau și *mîrila*;
Și cu *Danciu paraleu*,
Care ședea pe ileu
Tocmai ca un arhiereu.
Lua mi-l-ar ceasul hăl rău
Să nu-l fi mai văzut eu!
Și cu *Granciu cel vestit*
Și la ciure procopsit.
Acești trei conducători
Erau fala poporului.
Dada era un om mare,
Cu păr lung, cu pieptănare
Și cu cojoc în spinare,
Cu dinții lungi ca-n gligan
Și era zdravăn țigan.

Cazania Țiganilor

de Nicolae a lui Ion

(Varianta din Micherechi)

Avea pipă cu cămișu lung,
Din care afuma ca un turc.
Danciu era un om mai gros,
Cu o barbă ca un porc spinos,
Cu păr negru și netuns,
De gîndeai că-i tumna urs.
Și cu un pipoi
Ca un măturoi.
Granciu era un om mai blînd
la făptură
Dar cu o gură cît o șură,
Și cu o pipă cît o vică.
Iar *Ciurilă* se scula
Se sculă și cuvînta.
Țiganii toți se-mbulzeau,
Se-mbulzeau și ascultau
Dada cum le croncănea:
– N-ați băgat de seamă voi
Cum ne ocarăsc pă noi
Ungurii și Românii
Jidovii și păgînii,
Mai ales păcurarii,
Că ne-amuță cu cîinii,
Unde ne vād, bat dinții
Și fluieră, bată-i sfinții,
Și strigă după noi "cîrr".
Ne zic "cioară, corbi și mîr"?
Ba, spre a ne necăji
Ne mai zic și ciriclii.
Să le dai chiar mătărăgună
Nu ți-ar zice o vorbă bună.
De poporul țigănesc
Mai toți îl ocarăsc.
Zic că poporul țigan
Își ia vita de la ham,
Care a fost blăstămat
De *Dada*, cînd s-a-mbătut.
Multe celea mai scornesc
De poporul țigănesc.
Mulți zic nesărate glume
Și ne fac de rîs la lume.
Zic, că umblăm din țară-n țară
Și mîncăm pești de ocară.
Zic, că mîncăm mortăciuni
Și stăm tăt lîngă tăciuni.
Haideți deci să ne-apucăm,
Mînteni să ne ridicăm
O biserică pe veste

Cum n-a fost, nici nu mai este!
Să se mnire românii
Ce oameni is țiganii!"
Țiganii mi-l ascultau,
Numai gurile căscau
Și deodată răspundeau:
– Bine-i *Dadă*, bine-o fi
Și-așa Paștile-s aci!
Atunci *Dada* se scula
Cu pipa semne făcea
Pînă cioarele tăcea,
Și atuncea începea:
– Bine-i bre, dar mi se pare
Că s-a face turburare,
C-aiesta-i un lucru mare.
Cine adică s-o facă,
Și bine să să priceapă?
Care-s oameni mai dă treabă?"
Aci țiganii mai stau,
Stau în loc și se gîndeau,
Numai ochii le sclipeau
Dar nimic nu răspundeau.
Cînd de-odată se ivi
Granciu, care le vesti
Că ciurarii-s mai vestiți,
Mai vestiți, mai proslăviți.
Atunci faurii săriră
Strungarii mi-i însoțiră
Și pe *Granciu* năvăliră,
Și pe ciurari mi-i hățiră.
Unii de cap mi-i trăgeau,
Alții din pumni mi-i cînsteau.
Dar nici ciurarii nu stau
Și ei întocmai făceau
Cum faurii-i învățau.
Cît ai bate cu palma
Toți țiganii de-a valma,
Cu neamuri și cu străini
Printre pietre, printre spini,
Toți erau încăierăți,
Toți desculți și dezmațați.
Și așa gilceava se făcu
De gîndeai că aci-i iadu.
Dada atunci cum mi-i vedea
Sta puțin și să mnira,
Apoi mi se mînia,
Și intră ei alerga,
Cu pipa în cap mi-i ciocnea

Și în ăst mod mi-i molcomea:
– Cit more! Gluma lăsați!
Nu vă mai încăierați!
Cît, decit să vād gilceavă,
Mai bine mă torc în ceafă
Și vă dau și dracului!
Cît! Că una vă spui:
Cum sar broaștele în baltă
Sări-vom tătă laolaltă.
Biserică face-om,
De rîs mîntui-ne-vom!"
Atunci *purdeii* strigă:
– Vivat, trăiască *Dada*!
Dar *Dada* se scărpină,
Și dancii dacă înceta,
În acest mod cuvînta:
– De altfel e rău mai mare
Și să face turburare,
Că în ce loc să să facă
La tot norodu să placă!"
Unii ziceau: - Mai cu cale
Ar fi, s-o facem la vale!
Iară alții au cuvîntat:
– S-o facem la loc înalt,
Unde-i locul mai curat!
Unii vreau, alții nu vreau,
Și iarăși se suduiau.
Și apoi se păruiau
Și de plete să-ntindeau,
Pînă *Dada* întristat
Scuipînd una a strigat:
– Cît! C-om face-o lîngă gard
Unde-i locul mai curat!
Țiganii cum auziră
Oblu în sus îmi săriră
Și voioși precum erau
Toți cu glas mare strigau:
– Vivat! Trăiască *Dada*!
Atunci *Dada* cel cînstit
Cătră țigani s-a răstit,
Cum odată le-a și grăit:
– Dar, firea-ți ai dracului!
N-așteptați să vă mai spui?
Biserica-i cale-vale,
Dar este un lucru mai mare
Și eu mă tem, mă tem tare
Că iar va fi turburare.
Din ce adecă să se facă
La tot norodul să placă?
Acum să fi auzit
Vuiet ne mai pomenit.
Unii strigau cu glas mare
S-o facă din oțel tare.
Iar alții strigau mereu

(Continuare în pag. a 11-a)

(Urmare din pag. a 10-a)

Toată să o facă din fier.
Alții se luau pe seamă
Că-i mai sfântă de aramă.
Muierile se băteau de pământ
Ca să le-o facă de argint.
Iar Danciu zbiera ca un balaur
Că lui să i-o facă din aur!
Din astă nepotrivire
Iară vine-ngăimăcire
Și ceartă, apoi bătaî-bătaî
De răsunau cele văi.
Sînge de la mulți țîșnea,
Păr pe jos mult se vedea,
Și glasuri se auzea:
– Fier și oțel ruginește,
Arama se mucezește,
Aur și argint se topește
Și cît lumea nu trăiește!
După zoală și zvîrcoală
Dada-nțeleptu se scoală
Și face din mîini mișcare
Ca să tacă mic și mare
Și să-i dea lui ascultare.
Țiganii dacă tăcea,
În acest chip începea:
– Dragii mei de poporeni,
Voi măieștri și mireni,
Poruncesc ca nespălați
Dăloc prin sat să plecați
Și făină s-adunați,
Și-apoi porci să cumpărați,
De n-aveți bani – să-i furați!
Că iată eu am aflat
Lucru bun și minunat,
Lucru bun și priceput,
Biserica de făcut,
Și l-om închide pe care nu tace,
Noi fundamentul l-om face
Din mămăligă cu brînză,
Care ține cald la rînză,
C-așa-i scris la pascălie,
C-aia-i sfîntă pe vecie.
Păreții de clisă grasă
Să-i vază dancii d-acasă.
Coperișul de plăcinte
C-acelea-s mai proslăvite.
Cornișori
De cîrnăciori,
Leturei de sîngerei
Să ne înholbăm la ei.
Tumu-a fi din balmoș dulce.
Din unt prospăt facem cruce.
Cînd o cădea, toți să-mbuce.
În turm clopot. Dar ce clopot?
Să sune tare cu tropot,
Tocmai ca paripul meu,
Care-a crăpat în piñu.
– Bine Dadă, bine zău!
Aldui-te-ar Dumnezeu,
Că bine le cuvîntezi,
Orbirea-i să căpiezi!
Biserica va fi bună,
Dar clopotu nu-i pe strună.
Clopotu o să se facă
Ca la tot neamul să placă!
Atunci iară ies din fire
Și să face gilceviră.
Ne-ajungînd la socoteală
Să apucau la pâruală.
Unii ziceau ca să facă
Clopotu din cap de iapă
Că-i dobitoc mai de treabă.
Iar alții zbierau din val,
Să-l facă din cap de cal,
Că sună păpont și rar.
Alții zbierau că din cap de cîine
Ar suna mai bine.
Iar muierile se-ntorc
Să-l facă din cap de porc
Drept că, cu limbă cu tot.
Atunci Dada se scula
Către dancei cuvînta:
– Iată tăceți, nu vă sfădiți!

Cazania Țiganilor

de Nicolae a lui Ion

(Varianta din Micherechi)

Bată-vă o ciurdă de sfînti!
Clopotu-a fi din boștean
Cum n-ați mai văzut șuhan!
Biserica fu făcută
Dar trebuie și sfîntită.
Dar popă, măi, popă nu-i!
Fire-ar el al dracului,
Cînd am pipă - tabac nu-i!
Și asta-i lucru dracului!
Și cît eu am chipzuit
Danciu asta-i om cinstit.
Are păr lung, are barbă,
E un om foarte dă treabă
Și-i vrednic de preoție.
Deci zic: Danciu să fie!
Atunci țiganii strigau
Și pe Danciu-l ridicau.
Sus în sus și tot zbierau:
– Vivat, să trăiască Dada
Și cu Danciu de colea,
Care ne-a fi și popa!
Danciu cînd asta auzea
În ceafă să scărpină,
Tare cu greu răsufila,
Din mulțime se zmulgea
Și din gură cuvînta:
– Bun popă aș fi zău eu
Dar m-a bătut Dumnezeu,
C-am făcut un lucru rău.
Am omorît pe Dada meu
Și pe Pintepe frate-meu.
Și făcînd aceste fapte
Căzu-i în grele păcate.
Dumnezeu nu m-a răbda
Să afum cu cădelnița,
Că de-abia afum cu pipa.
Dada cînd asta auzea
Tare rău se mînia,
Cătră Danciu să răstea
Și din gură cuvînta:
– Măi, de tata-lu-tău dracu
să-l ducă!
Că a fost slab ca o nălucă!
Dar Pintepe frate-tău,
Ala trebuindu-ne-o,
ca fiind un om isteț
Și avînd păr lung și creț.
L-am putea face voievod
Și popă peste norod.
Dar așa, tu, om păgîn,
Ne-ai lăsat fără stăpîn!
Apoi de Danciu se pun
Și mi-l rad fără săpun,
Și-l îmblătesc. Știi? Cum vara
Românii îmblătesc săcara.
Iar Dada numai sta,
Numai sta și asculta,
Danciu cît de greu jemea
Cînd purdeii îl pureca.
De la o vreme, cînd gîndi
Că doară destul i-a fi,
Zise un „ha”, dar nu „ha” tare
Ca să stea-n loc mic și mare
Și să-i dea lui ascultare:
– Măi ciorari, măi dezmațați
Azi cu dracul vă jucați!
Voi dîrt-o zdranță dă popă
Dați în Danciu ca și-n dobă?
Măi, dacă a murit Pintepe,
Dracu ducă-l! – eu gîndesc
Că ar fi lucru creștinesc,
Să ne ducem nesmintit
la Pîrlit-Mitru-Pîrlit,
Să ne dea un popă cinstit,
Cum nu s-a mai pomenit.
Chiar din viță țărăneasă

Plată să nu-i trebuiască.
Să-l cunoaștem de departe
Că-i popă fără păcate
Și știi minți fără carte.
– Bine zici, Dadă Ciurilă,
Numai tu ai dă noi milă!
Lungească-ți Dumnezeu dinții
Pe purdeii tăi bată-i sfîntii!
Că bine le cuvîntezi,
Orbirea-i să căpiezi!
Atunci cu toții se duseră
Și la Pîrlitu ajunseră
Și plîngerea și-o spuseră.
Pîrlitu puțin se gîndi
Apoi astfel le grăi:
– Dragii mei de poporeni,
Voi măieștri și mireni,
Ascultat-am ruga voastră
Vedea-v-aș umblînd pe coastă!
Și vezi bine m-am gîndit,
Care paradzi cernit
Ar fi cel mai potrivit
Popă pentru a voastră viță
Pentru a lui han Poridiță?
Și aflat-am că Ciurila,
Dada ce lucră cu pila,
Este un om prea potrivit
Pentru voi, popor cernit.
El fiind din viță bună
S-a iscăli: Mătrăgună.
Deci de-acum pînă-n vecie
Ciurilă a vost să fie!
Iar voi toți ai dracului
Țineți minte ce vă spui!
– Vivat! Trăiască Pîrlitul
Strigă atunci tot norodul,
Și cu Ciurilă plecă,
Căci Paștile-i apucă.
Cum sosi la parohie,
Ciurilă cu ținghilie
Popă fără de simbrie,
Se puse și cuvîntă
Și poporul învăță:
– Dragul meu popor murguț,
Dezhămat, flămînd, desculț,
Dacă vrei să fiți iertați
Trebuie să mă ascultați!
Că cine nu m-asculta
Dăloc dracului l-oi da!
Atunci Danciu cel cu minte
Strigă: – Ascultăm părinte!
Iar după el mulțimea
Din răspuțeri tot striga:
– Părinte te vom asculta
Tocmai cum nu-i predica!
Atunci popa cuvînta:
– Tot vă mai umblă fleanca?
Mă, dăloc vă adunați
Și mergeți și adunați
Prescuri multe părăsite,
Care nu-s pristolnicite
Și oțat din cela an,
Mătrăgună și hirean
Și patru funți de cătran
Pentru oricare țigan!
Țiganii mi-l ascultau,
În toate părțile alergau,
Toate celea adunau.
Popa Paștile făcea
Apoi le blagoslovea:
– Firea-ți Paști blagoslovite
Și de mine osîndite!
Cine va gusta din voi
Aibă stropșeli și nevoi!
Cîte pene-s pe o cioară,
Cîte grăunțe la moară,

Și urzici pe-o ulcioară,
Cîte găuri pe un ciur,
Cîți peri pe murgul cel sur,
Cîte zile-s într-un an,
Nevoi atîtea în țigan!
Iar Danciu, ca bun creștin,
Cînta tot amin, amin!
Că Pîrlit-Mitru-Pîrlit
Diacon l-o fost numit,
Cînd popă le-o rînduit.
Țiganii cînd auzea
Slujba cum li se făcea,
Paștile cum se slujea,
Numai din cap clătina
Și zicea: așa, așa!
Apoi popa se pune
Și Paștile le-mpărtea.
Care țigan cum gusta
Numai din ochi inholba,
Din umeri scutura,
Din picioare tremura
Și la pămînt o izbea.
Iar acolo mi-l stropșia,
Mi-l stropșia, mi-l agîmba,
Pînă dracul mi-l lua.
Iar popa cînd mi-l vedea
Li cînta aleluia.
Cîți vor gusta tot așa!
Norodul dacă vedea,
Cu Paștile cum pășea
Tare se infuria
Și preotului striga:
– Mîncă-ți popă Paștile,
Bată-te praznicile!
Apoi mi se sufulcau,
Biserica și-o mîncău,
Și bine să săturau,
La Paști nu se mai gîndeau.
Popa dacă mi-l vedea
Doamne rău se mînia,
Paștile-n ei le izbea
Și din gură le zicea:
– Scumpul meu popor cernit,
De faraon urgisit,
Paștile ți-lai spurcat,
Biserica ți-ai mîncat,
Dracului mi-te-ai vîndut,
Și pe mine m-ați pierdut!
Drept aceea nu-ndrăznesc
Să te mai blagoslovesc.
Afară mîinile-mi ridic
Și blăstămîndu-te-ți zic:
– Tu, norod faraonean,
Tu, hamisit de țigan,
Nu ești vrednic să trăiești,
Nici să te prăpădești,
Numai să te năcăjești!
Să umbli din sat în sat
Tot flămînd și sfirticat
Și cînd îi umbra prin țară
Să mîninci numai ocară.
Și cînd îți va da mai bine,
Să fluiere după tine!
Cine te va nimeri
Să-ți zică tot ciricli!
Și măcar în care țară
Toți să te numească cioară!
Iar Danciu, ca bun creștin,
Cînta tot amin, amin!

De atunci și pîn-acum
N-au biserică nicicum.
N-au nici sat, loc stătător,
Nici popă de viță lor.
Ci umblă din țară-n țară
După ei toți strigă cioară.
Cîrri! cioroiu și ciricli,
După țigan bat dinții.
Unii latră ca cîinii,
Cînd se zăresc țiganii. –
Ei cu vină, fără vină
Tac, că-s în țară străină.
Și-or tăce pînă trăiesc,
Că-s sub blăstăm preotesc.

Gânduri despre Avram Iancu

A tunci când rășfoim uriașa carte a istoriei, ochii noștri zăbovesc uneori câteva clipe în plus asupra unor eroi sau evenimente. Inexplicabil căutăm noi înțelesuri la ceea ce a fost și reprezintă un om al timpului său. Excepționala personalitate a lui *Avram Iancu* a atras atenția multor istorici și iubitori de istorie. Cum s-a intrupat atâta carismă într-un fiu de moț? Ce zei i-au marcat destinul și nemijlocit pe al nostru, ca să nu-l putem uita? Nume de rezonanță ale istoriografiei românești și universale, de la *Silviu Dragomir*, *Ștefan Pascu*, *Pompiliu Teodor*, *Liviu Maior*, *Celu Neamțu* ș.a. la *Keith Hitchins* au contribuit prin cercetările lor la cunoașterea vieții și activității acestui erou al moților, au redimensionat personalitatea deosebită a unui luptător al tuturor românilor și au îmbogățit substanțial biografia lui Avram Iancu. Fără a aduce informații noi privind viața și personalitatea „Craului Munților”, rândurile de față își propun să rememoreze câteva momente de viață și de luptă ale celui care continuă să fie conștiința neamului nostru românesc.

Cel ce va deveni conducătorul moților în anii 1848–1849 s-a remarcat de copil prin capacitatea sa extraordinară de a se instrui, de a depăși condiția umilă a iobagului român din Munții Apuseni. Inteligența sa a fost neîndoiește secundată de dorința de a fi de folos poporului său prin instruire. Urmând Gimnaziul de la Zlatna (1837–1841) s-a remarcat încă de la început prin rezultatele bune obținute și aceasta a constituit un prim pas spre faima sa, ce avea să-l scoată din anonim. De aceeași ambiție a dat dovadă și la Liceul piarist din Cluj, un mediu școlar mai rigid și mai pretențios. Dinamismul și energia de care dă dovadă îl propulsează printre fruntașii tineretului din oraș. Iar prezența sa la Târgu Mureș, în calitate de cancelist al Tablei Regești judiciare, marchează profilul său revoluționar, ascensiunea spre popularitate.

Urmărind cu atenție anii săi de pregătire școlară, încercăm să descifrăm gândurile, intențiile și ambițiile acestui om de seamă. Am vrea să putem descoperi momentul când s-a hotărât să devină un luptător pentru libertatea românilor, am vrea să știm ce anume a

declanșat dorința de a se dăruia în totalitate unui ideal, căruia i-a rămas fidel până la moarte cu toate dezamăgirile, durerile și înfrângerile pe care le-a avut. Mediul în care a văzut lumina vieții, în care a trăit și nu în ultimul rând viața moților lui, iobagi de veacuri, l-au silit să se maturizeze, măturie fiind ambiția sa de a se instrui, de a se pregăti intelectual, conștient fiind că instrucția este calea spre eliberarea poporului. „*Ultima mea voință*” este testamentul prin care Avram Iancu își exprimă dorința de a-și lăsa averea națiunii pentru a se înființa o „Academie de Drepturi” deoarece – spunea el – „luptătorii cu arma legii vor putea scoate drepturile națiunii mele”. Acesta e crezul ce l-a urmat din copilărie, depășind orice piedică în pregătirea sa, acesta e crezul pe care l-a lăsat moștenire poporului său.

Anul 1848 a fost momentul tuturor românilor de a-și exprima idealurile și de a se alinia valului de schimbări din Europa. Unii istorici occidentali au limitat revoluția de la 1848–1849 în Europa centrală și răsăriteană strict la problema autodeterminării acestor popoare oprimite, fără a pătrunde mai adânc spre problemele sociale și politice cu care se confruntau națiunile răsăritene. Istoricul american Keith Hitchins spunea despre Avram Iancu că „a împărtășit aspirațiile mișcării Europei tinere care s-a manifestat în aproape toate țările în deceniile anterioare izbucnirii revoluției”. Spirit european, Avram Iancu a crezut în ideile sintetizate de lozinca tuturor revoluționarilor: libertate, egalitate, fraternitate. Formația sa de jurist l-a ajutat să înțeleagă sistemul social-politic și necesitatea unor schimbări radicale, mai mult prin obținerea drepturilor politice și sociale o națiune devenea liberă. Ideile ce l-au călăuzit nu se limitau la un naționalism antiliberal și conservator, ci dimpotrivă s-a consacrat susținerii principiilor frăției, egalității și libertății tuturor popoarelor. A fost deschis colaborării atâta timp cât și națiunii române i se recunoșteau drepturile. În viziunea tânărului Avram Iancu „drepturile istorice trebuiau să se

răstoarne în fața drepturilor umane”, iar drepturile umane însemnau în primul rând schimbarea sistemului urbarial (feudal) „căci în secolul al XIX-lea asemenea instituție nu poate să existe fără batjocură și stigmatizare în orice țară civilizată”. Aceste cuvinte sunt ale unui om pe deplin integrat spiritului secolului, dedicat întru totul ideilor europene și fără a fi exaltat sau utopic. Convins fiind că orice popor are dreptul la propria viață, nu s-a sfiiț să afirme că acest drept dacă nu e acordat va fi cucerit.

„Împăratul munților” a fost un organizator desăvârșit și un conducător curajos, extrem de popular în rândul oamenilor. A condus și organizat o adevărată „republică” în Munții Apuseni, singur – alături de țărani iobagi – a opus rezistență și s-a străduit să transpună în viață programul de reforme. Puternicul atașament față de popor este reliefat de rolul pe care l-a avut, un rol de care puțini revoluționari au avut parte. Popularitatea sa a crescut mai ales după iunie 1848, după atacul de la Mihalț, atac ce l-a determinat să treacă la acțiune și să nu mai aștepte evoluția evenimentelor. Spirit romantic, dar și realist în aceeași măsură, el nu a fost nevoit să se apropie de masele populare, pentru că a fost în permanență în mijlocul lor, a fost unul de-al lor și a devenit glasul din mulțime ce s-a știut face auzit și ascultat. Avram Iancu întrupează ceea ce am numi intelectualul luptător, ce nu poate sta deoparte de vâltoarea timpului său, ce nu își poate limita crezul, învățăturile și idealurile la simple afirmații și concepte teoretice. Puterea sa de convingere, voința și ardoarea sufletului său trebuie să fi fost copleșitoare, dacă a fost urmat, respectat și iubit de

oameni, deși avea aproximativ 24 de ani în 1848.

Referitor la personalitatea remarcabilă a lui Avram Iancu, marele cărturar *George Barișiu* scria: „Iancu nicidecum n-a vânat popularitatea; nu el a alergat după popor, ci acesta era fermecat de personalitatea lui. Iancu nu a fost orator, în sensul modern, parlamentar... vorbea foarte rar către mulțime, însă pare că îl vedem acum înaintea ochilor că de câte ori lua cuvântul, în fața lui jucau razele unei inspirațiuni misterioase de care nici el nu-și putea da seama prin urmare, în momentele acelea era peste puțină ca să nu răpească cu sine pe ascultător. Iancu era și unul din junii cei mai frumoși ai timpului său, simpatic prin natura sa, însă când îl irita cineva, devenea teribil”.

Toți cei ce l-au întâlnit pe Avram Iancu de-a lungul vieții sale au rămas impresionați de trăsăturile sale morale și fizice. Stau măturie în acest sens relatări nu numai ale unor personalități revoluționare românești (*Al. Papiu Ilarian*, *Alecu Russo*, *Simion Balint*, *Nicolae Bălcescu* etc.), ci și consemnări ale celor din „tabăra” adversă. *Lukács Béla*, fost ministru în guvernele Ungariei post-revoluționare a scris chiar un roman despre Avram Iancu, roman ce redă date semnificative din biografia eroului român. Cu toate că *Lukács Béla* și-a pierdut familia cu prilejul incendierii orașului Zlatna (23 octombrie 1848), nimic din ceea ce a scris nu trădează resentimente față de cel care a fost „Craiu Munților”. Și alte mărturii cum sunt cele ale lui *Czecz János*, *Réthy Lajos*, *Jókai Mór* ș.a. redau cât se poate de fidel portretul celui ce a însuflețit mulțimile românești din Munții Apuseni.

Renumele său a fost atât de mare în rândul tuturor încât când a trecut prin Oradea în drumul său spre Viena, populația orașului, români și maghiari deopotrivă, au ieșit să-l vadă pe acest extraordinar om. *Ioan cavalier de Pușcariu* relatează despre această primire deosebită de care s-a bucurat Avram Iancu în Oradea: „În răstimpul ce veni la casa cetății, poporul se adunase ca prin farmec și până ce schimbară câteva vorbe cu

dregătorii și oaspeții ce intrau necurmat, când ieși din casa cetății, numărul poporului era înzecit. Unul atuncea zicea: – *Az a havasi Király* (Acela e craiu munților) –... D. Iancu i-a cuprins bucuros și prietenește, ce foarte bine le părea, mai vârtos când le zicea că vine între ei ca amic și le recomandă să trăiască cu românii în frățietate. Poporul venea cu turma, încât Iancu era silit a ieși afară să li se arate; când se depărta, oamenii tot căutau înapoi să-l mai vază și-l binecuvântau”.

Faima de care s-a bucurat Iancu a izvorât din frumusețea sa fizică și morală aparte, puținele imagini rămase completează portretul făcut de contemporanii săi. A fost apropiat de popor prin vorbă și port: „Capacitatea prin care a putut să înduplece și să-și incite poporul, portul lui național strălucind de aur și splendoarea cu care se îmbrăca le-a plăcut moților care l-au urmat orbește și i-au executat cu atât mai prompt și mai cu credință poruncile”. Avram Iancu și-a impresionat contemporanii și continuă să ne impresioneze pe noi, urmașii săi. Spiritul său colindă și azi Munții Apuseni. Dacă străbați Țara Moților în zilele noastre, oamenii vor vorbi despre Avram Iancu și cum ieri în seară a trecut pe acolo. Nu există muzeu cât de mic care să nu prezinte o masă, un scaun, un fluier, un cojoc, etc. ce au fost ale lui Avram Iancu. Oamenii se mândresc că au moși în neamul lor ce au fost căpitani ai săi, sau își vor arăta o șură unde a dormit în rătăcirile lui prin munți, sau se vor lauda că i-au fost vecin.

A strălucit ca un rege și a fost iubit pentru suflul lui mare, simplu și deschis neamului său și tuturor altor neamuri iubitoare de adevăr și dreptate.

Dr. Sorina Paula Bolovan
Centrul de Studii Transilvane,
Cluj-Napoca

Referințe bibliografice:

1. Silviu Dragomir, *Avram Iancu*, București, 1965.
2. Keith Hitchins, „Avram Iancu și revoluția europeană de la 1848”, în vol. *Conștiința națională și acțiune politică la românii din Transilvania, 1700–1868*, Cluj-Napoca, 1987.
3. Ioan Ranca, *Avram Iancu pe baricadele Apusenilor*, Târgu Mureș, 1996.
4. Nicolae Bocșan, Valeriu Leu, *Memorialistica revoluției de la 1848 din Transilvania*, vol. I–II, Cluj-Napoca, 1988–2000.

Anul 50

Fișier al colaboratorilor FOII (50)

Gheorghe Ruja

debut de presă • jurnalism de atitudine • exerciții poetice

Atîta vreme cît există încă tinere speranțe, care să ducă destinul scrisului românesc și să-și exprime deschis opiniile în pagina de ziar, bătălia pentru identitatea în limba română nu este una pierdută. Fișierul nostru a pus alături destine de intelectuali împlinite cu cele ale tinerilor în plin curs de definitivare a personalității lor. Dacă putem vorbi de o generație care vine, timid dar sigur, dănuirea ei ține de voința tinerilor, de solidaritatea lor de interese și preocupări: Ana Hoțopan, Emilia Martin, Mihaela Bucin, sînt doar cîteva nume din grupul compact care activează în plină forță intelectuală azi în comunitatea românească. Acestui grup, în activitate intensă, i se alătură și Gheorghe Ruja.

Prima mențiune din partea ziarului despre Gh. Ruja ca student la ELTE (n. 1965) [Gh.R.] este un articol-portret realizat de Ana Radici (*Un tînăr micherechean în orașul posibilităților*, nr. 48, 27 noiembrie 1987). Colegul său de facultate, Mihai Gancea, scrie o corespondență despre seratele literare ale catedrei budapestane, la care sînt amintiți studenții care au susținut referate: Alexandru Țirle, Sándor Maria, Kovács Gabriela și Gh. Ruja. Inexplicabil de tîrziu are loc debutul ziaristic al acestui tînăr la începutul anului 1989, cu o corespondență despre inițiativa constituirii cercului științific studentesc (nr. 1, 6 ian. 1989). Articolul semnat

de secretarul cercului, ales în persoana lui Gh. Ruja, este scris foarte strîns, în jurul obiectivelor propuse, și foarte ambițioase ale cercului. Remarcăm printre acestea cele legate de cercetarea culturii și literaturii românilor din Ungaria și încurajarea tinerilor studenți de a publica studii și articole în reviste.

Semnele încurajatoare ale activității acestui cerc dau roade bune, căci, iată, după un material al studentului Al. Țârle (despre Octavian Goga), urmează un amplu articol de istorie literară a lui Gh. Ruja, *Lumea lui Slavici* (nr. 4, 27 ian. 1989). Studentul face pertinente observații despre orizontul tematic al operei lui Slavici, de la nuvele la roman, pînă la memorialistica scriitorului transilvan înscrind corect autorul în contextul istoric al epocii. În același orizont al istoriei literare, pe modelul comparativ al literaturilor, practicativ al profesorii săi, se înscrie și articolul *Eminescu în critica literară maghiară* (nr. 29, 21 iulie 1989). Se adaugă acum un plus de atitudine critică și selectivă în prelucrarea datelor, care aparține ochiului atent la lecturi de substanță, cum e cazul observațiilor la critica lui Géza Szócs sau Elie Cristea.

Un sector demn de reținut aici pentru prestația de colaborator a lui Gheorghe Ruja este publicistica de atitudine. În 1990, cînd UDRU trecea printr-o puternică criză de organizare,

proaspătul profesor intră cu cîteva materiale de opinie, bine gîndite în concepție și corect instrumentate în atitudinea critică. Însemnele celor două materiale, *Schița identității de naționalitate* (nr. 11, 15 mart.) și *Limba maternă, dovada existenței noastre* (nr. 25, 22 iunie 1990), la care putem adăuga cel despre problema Foii, din ultima vreme, au cîteva puncte comune: un spirit echilibrat și rațional, formulări sobre și responsabile, ordine și argumentație de profunzime. Din toate acestea răzbate mesajul alarmant al unirii forțelor pentru a păstra ceea ce s-a obținut de atîtea generații și, mai ales, rostirea, chiar dacă durosă uneori, a adevărilor despre starea românilor ca entitate în spațiul maghiar. Gh. Ruja face proba unei conștiințe naționale și a unei probități, de care trebuie să se țină seama acum mai mult ca oricînd. Scrisul său devine astfel și o poartă de comunicare în limba maternă, în care crede și simte cu toată ființa.

Aparent paradoxal, mișcîndu-se între rigoare, discurs rațional, și reverie poemati-

că, în spațiul imaginației creatoare, Gheorghe Ruja face dovada și a unui poet cu reale disponibilități lirice. Același ziar românesc îi deschide coloanele poeziilor sale, începînd cu 1990 (poezmele *Strigăt, Vivat*, nr. 26, 29 iunie), în 1991 (*Vis pesimist, Întîlnire*, nr. 7, 15 febr.), pentru ca în 1995, la un concurs inițiat de Comunitatea cercetătorilor și creatorilor români, să i se acorde premiul special pentru poezie, recunoscîndu-i-se astfel public calitățile rare ale poetului. Dacă ceva din neliniștile jurnalisticului de atitudine transpare prin fereastra poeziei meditative, este această tulburătoare și obsedantă căutare a temeiurilor existenței. Fundamental este reperul limbii, amenințată să intre în amintire sau în dezrădăcinare. Eul liric joacă pe două mize: la suprafață pare să ia în batjocură, rîs și ironie existența, dar în profunzimea textului aduce o amară neputință, cu punct de oprire într-un tragism al ființei. Sentimentele limbii acutizate și amenințate transpun o durere interioară vecină cu revolta născută dintr-un adevăr mult prea neiertător, moartea limbii: „*Limbile uscate bilbăiesc / Înălțîndu-se spre cel Necunoscut. / Verbul dezrădăcinat, străin / A înțeleștat buzele muribunde!*” (Post aetatem nostram). Scoasă la vînzare (*Marfa*), limba ajunge zdrențuită, căci trece în rezerva de amintiri a ne-

mului, de care nici vînzătorul nu mai știe s-o fi avut cîndva. Productiv pentru cele două structuri de care vorbeam este poemul *Întîlnire*, în care conștiința limbii ca amintire are dimensiuni cosmice, fiindcă este amenințată limba încă de la nașterea purtătorului ei. Merită citit și recitat acest poem ca rugăciune la fiecare ședință (*Întîlnire*, în formularea poetului) a forului politic, pentru a găsi punțile de comunicare cu limba, pentru a avea bucuria că ea – limba, ca și soarele pe cer, slujesc încă în altarul ființei românilor din Ungaria: „*Măntrebați cum ne simțim?! / Mulțumim!-ne mai amintim, / De o limbă ce-o vorbim. / Cînd am învățat-o? – nu știm. / Cînd o vom uita?-nu știm. / Ne mai bucurăm cînd / Dintre nori, soarele / Slujește și pentru noi.*” Speranța acestui tînăr condeier în ale poeziei crește frumos dacă știe să curteze mai des muza lirică și să bată constant la poarta afirmării, pentru a continua să închege cuvîntul pe pagina de scris. Ar fi și o bucurie intelectuală pentru noi, ca cititori de poezie, să avem cît de curînd un volum de debut al poetului Gheorghe Ruja. Are toată nădejdea și talentul s-o facă fără nici un complex restrictiv.

Cornel Munteanu

În numărul următor: Fișierul la capăt de drum

Din activitatea cercului științific studentesc de filologie română din cadrul Universității „Eötvös Lóránd” din Budapesta

5. Prezentarea unor fragmente din lucrările de licență.

6. Prezentarea unor traduceri din literatura română în maghiară și dezbateri în legătură cu tehnica traducerilor.

7. Cercetări interdisciplinare (relații literare și lingvistice româno-maghiare: colaborări cu studenți de la alte cercuri în cercetarea unor probleme comune din domeniul filologiei sau al culturii).

8. Cercetări asupra culturii și literaturii românilor din Ungaria (pe baza documentelor de arhivă, a informațiilor din presă, din cărți, din calendare); aici intră și studiul asupra învățămîntului românesc, cu accent deosebit pus pe istoria Catedrei de filologie română.

9. Organizarea de șezători literare cu caracter comemorativ, consacrate unor scriitori români; urmind ca, în ultima parte a anului 1989, să se organizeze și șezătoare închinată centenarului morții lui Ion Creangă.

10. Participare la ședințe ale Uniunii scriitorilor Maghiari – ca invitați – în care se prezintă chestiuni legate de literatura română sau sint prezenți scriitori români.

11. Întîlniri cu scriitori români care se vor afla în Ungaria ca invitați oficiali în cadrul relațiilor culturale româno-maghiare sau ai Uniunii Scriitorilor Maghiari.

12. Participarea la sesiuni științifice studentesti la diferite faze, precum și la concursurile organizate în acest cadru.

13. Relații de colaborare cu studenții secției de limbă și literatură română de la Institutul pedagogic din Seghedin.

14. Colaborări cu fosti studenți ai secției de filologie română care, și după terminarea studiilor, continuă să desfășoare o activitate de cercetare sau de creație literară românească.

15. Publicarea, în limita posibilităților, a unor lucrări reușite, în periodice sau buletine de profil, sau în perspectivă, într-un buletin propriu.

Cercul științific studentesc de filologie română a fost integrat în activitatea cercurilor respective de la Facultatea de filologie a Universității „Eötvös Lóránd” din Budapesta, în conformitate cu statutele de funcționare ale acestor cercuri.

Gh. R.

O nouă victorie la Giula

Giula Termal-DVTK-Borsod Volán 2-0 (1-0)

Conducerea echipei Giula Termal de o săptămână a început pregătirile pentru întâlnirea de duminică după-amiază. E de știut că suporterii din Miskolc sînt destui de duri și fanatici. La Eger au făcut scandal cu suporterii gazde, mai mulți s-au întors acasă cu buzele umflate.

Din cauza aceasta conducerea echipei noastre a cerut poliției județene și a orașului să fie cu mai mare băgare de seamă. Tribuna B a ocupat-o oaspeții care au fost supravegheați de poliție, ceea ce nu a dus la nici un incident neplăcut.

Echipele de fotbal din localitățile noastre încintă în general suporterii săi de la marginea terenului de joc. Bineînțeles, rezultatele negative (altele și cele pozitive) în multe cazuri sînt explicate prin cazuri, care nu sînt strîns legate de jocul echipei.

Nu e de neglijat faptul că cele două echipe din care s-a format echipa de față DVTK, în anii '70-80 au fost unele dintre cele mai bune echipe din Ungaria. Au avut foarte mulți

jucători și în națională, iar Borsod Volán tot între anii aceștia a fost una dintre cele mai bune echipe a liniei a II-a (NB II).

În prima repriză a meciului amîndouă echipe au început să atace, dar gazdele au avut mai multe ocazii. În minutul al 20-lea, după o lovitură de colț din partea stîngă, mingea a căzut în fața lui Brakszătorisz, care de la 6 metri a lovit-o cu capul în poartă, înscriind primul gol (1-0). Oaspeții au continuat cu un joc mult mai rapid, dar în fața porții adverse nu au avut noroc din cauza apărării foarte concentrate a gazdelor.

În repriza a doua meciul a fost și mai interesant, spectatorii putînd vedea un meci plă-

cut, cu multe faze interesante și emoționante. Degeaba a atacat mai mult DVTK, pentru că în minutul al 78-a, după lovitura liberă executată de Pojar, mingea a ajuns la Tóth, care a și „umflat-o” în poartă de la 8 metri (2-0).

Cei care au fost de față au putut vedea un meci distractiv, cu numeroase driblinguri.

Fodor Sándor (antrenorul Giulei): La un meci de înalt nivel am cîștigat contra unei echipe foarte bune. În multe cazuri am cedat terenul oaspeților, ca din atacul lor să ne construim contraatacurile noastre. Din asemenea faze am ratat amîndouă golurile, dar le mulțumim suporterilor pentru că au fost alături de noi.

Körössy Pál (antrenorul DVTK): Giula a meritat victoria de azi.

După meciul acesta punctele echipei noastre s-au sporit cu 3, situîndu-ne pe locul al 3-lea, cu 18 puncte.

Giula Termal: Such - Ferenczi, Kiss, Kovács-Bócsik, Reșetar, Pojar, Kulcsár Sz., Brakszătorisz - Boruzs, Tóth.

Rezerve: Hóbel (m. 63), Papp Cs. (m. 87), Csúz (m. 88).

Lovituri de colț: 4-6 (1-4).

MIC

De la marginea terenului de joc

Echipele de fotbal din localitățile noastre încintă în general suporterii săi de la marginea terenului de joc. Bineînțeles, rezultatele negative (altele și cele pozitive) în multe cazuri sînt explicate prin cazuri, care nu sînt strîns legate de jocul echipei.

Vinovați sînt arbitrii pentru rezultatele rele! Altcineva nu?

Leta Mare, din ultimele 5 meciuri, a cîștigat patru (Jaca 3-0; Balmazújváros 2-1; Polgár 0-5; Hajdúböszörmény 2-0), înscriind 12 goluri. Numai un singur meci a pierdut, la Téglás, cu 2-0. A adunat 12 puncte și a primit doar 3 goluri. Cu un astfel de elan în prezent stau pe locul 1, cu 58 de puncte în campionatul județean Bihor, divizia I. Giula, în ultimele 4 meciuri, a adunat 10 puncte, a înscris 9 goluri și numai 4 goluri a primit. După o serie proastă urmează seria cea bună (sperăm).

Despre rezultatele echipei din Bătania și Micherechi nu mult e de comentat. Știu bine că pentru „chibiț” nimic nu-i scump și că de la marginea terenului e ușor să critici, dar dacă nimeni nu ar face critică unde am ajunge?

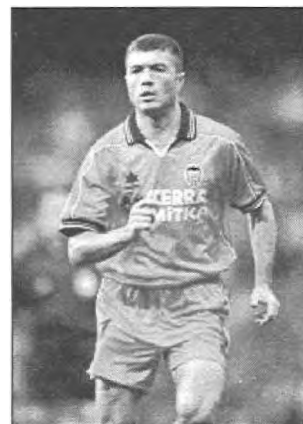
La Aletea sperăm că acum se va începe o serie bună! La Leucușhaz și Chitighaz jucătorii ne dovedesc că și fără bani se poate face fotbal frumos.

Echipele din Jaca se joacă cu nervii tuturor: Tiszacsege-Jaca 2-4; Jaca-Hosszúpályi 1-3; Leta Mare-Jaca 3-0; Tetétlen-Jaca 0-1.

MIC

Adrian Ilie oferă informații pe Internet

Iubitorii fotbalului care au posibilitatea să acceseze un calculator pentru a intra pe Internet au la dispoziție un site plin de informații pus la dispoziție de Adrian Ilie. Pe adresa www.adrianfotbal.com puteți găsi informații despre jucătorul Valenciei - multe dintre ele în premieră, ca și fotografiile din arhiva personală - dar și despre Divizia A, Liga Campionilor, Cupa UEFA și, nu în ultimul rînd, preliminariile Campionatului Mondial. Realizatorii acestui site, firma Internațional Sport Management și sponsorul jucătorului, Campofrio, speră că într-un an

numărul de vizitatori să depășească 100.000, totul în slujba unei cît mai bune informări a fanilor.

F1 la Barcelona

Arena din Catalonia, construită în anul 1991, este una dintre cele mai moderne. Constructorii au găsit armonia cea mai bună (traseul, atît al mașinilor, cît și al piloților, înseamnă o mare responsabilitate). Echipele încearcă cu plăcere mașinile noi sau înnoite cu alte instrumente moderne. Virajele de la curbe sînt foarte grele, cu anumite diferențe la nivelul cursei. Cele mai populare curbe sînt Renault și Campsa. Piloții pot face aici numeroase depășiri, dar o competiție îi și obosește enorm.

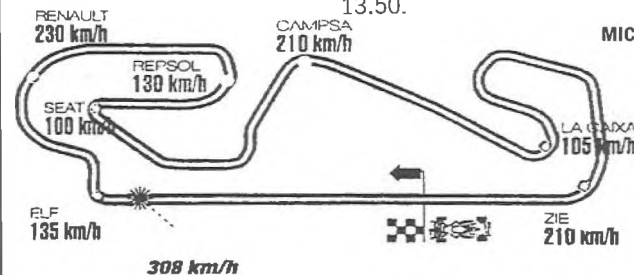
Cine știe cui îi va străluci soarele victoriei duminică după-masă? De data aceasta sînt foarte mulți piloți care au șanse mari de cîștig: frații Schumacher, „frații” de la Mc Laren,

Barrichello, Montoya. S-ar putea ca Alonso (fiind acasă) să ne facă o frumoasă surpriză.

Ralph Schumacher: Sînt de părere că arena din Barcelona este cea mai grea din punct de vedere al reglajului. Degeaba îmi plac mie curbele întinse, dacă mașinii nu-i convine. Atunci nici mie nu-mi face plăcere să conduc. Pe lîngă Renault și Repsol, și Campsa este un loc bun dacă mașina e bine reglată.

Mika Häkkinen: După atîtea antrenamente și atîtea probe pe care le-am efectuat la Barcelona, probabil că și cu ochii închiși aș ști să conduc aici într-un bîn tempo. Concursul e totuși altă problemă, oricînd se poate întîmpla ceva.

Competiția se poate urmări pe programul 1 al Televiziunii Maghiare, duminică, de la ora 13.50.

O săptămînă fără realizări considerabile

Jucătorii români au avut o săptămînă fără fapte cu răsunet, dar mici satisfacții, totuși, le-au oferit favoriții lor. În Germania, Dorinel Munteanu a revenit ca titular la Bochum, cîștigînd în deplasare la Bremen, 3-2 cu Werder. Munteanu a pasat decisiv pentru ultimul gol al echipei sale. Energie Cottbus, cu Miriuță și Reghenkampf titulari, a învins pe teren propriu pe Unterhaching cu 1-0. Sabin Ilie nu a evoluat deloc la Cottbus. În Belgia, speranța fotbalului românesc, Alin Stoica, nu a jucat deloc în deplasarea pe care

Anderlecht a cîștigat-o cu La Louviere, scor 1-0. În Spania, Adrian Ilie fiind accidentat nu avea speranțe să revină în Valencia. În Segunda Division, Filipescu a evoluat tot meciul FC Sevilla-Betis Sevilla, 1-1, un meci întrerupt pentru cîteva minute din cauza prăbușirii unui sector. Cîteva persoane au fost internate la spital, însă nici una nu se află în stare gravă. Dennis Șerban a marcat golul lui Elche în deplasarea de la Getafe, scor 1-1, fiind înlocuit în minutul 80 al partidei.

Ștefan Crăsta

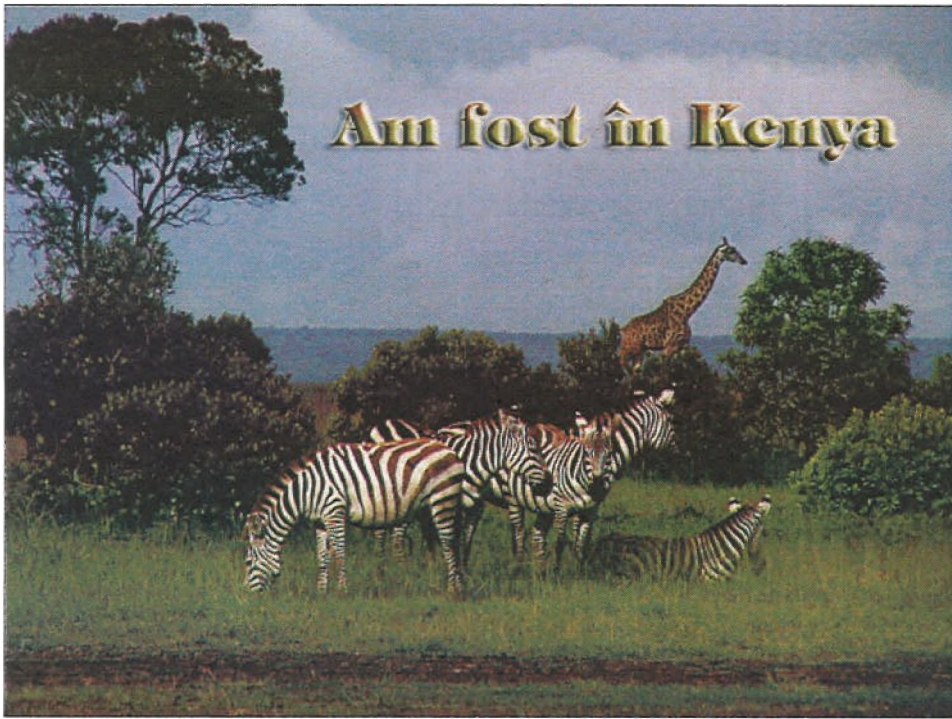
Ultimele rezultate ale echipelor noastre de fotbal din 21, 22 aprilie

Campionat național, divizia II.	
Giula-DVTK-Borsod Volán	2-0
Campionat județean, Bichiș, divizia I.	
Bătania-Vareu	1-2
Szarvas-Micherechi	3-1
Campionat județean, Bichiș, divizia II.	
Orosháza-Aletea	2-3
Campionat județean, Bichiș, divizia II.	
Leucușhaz-Ciorvaș II.	2-1
Chitighaz- zi liberă	
Campionat județean, Bihor, divizia I.	
Tetétlen-Jaca	0-1
Leta Mare-Hajdúböszörmény	2-0
(18 aprilie, miercuri) Polgár-Leta Mare	0-5

Următoarele meciuri de fotbal

28 aprilie (sîmbătă)	
Jaca-Nyíradony	16.00
29 aprilie (duminică)	
Micherechi-OMTK	17.00
Medgyesegyházi SE-Bătania	17.00
Aletea-Mezőkovácsháza	17.00
Telekgerendás-Chitighaz	17.00
Vámospércs-Leta Mare	16.00
Giula: zi liberă	
Leucușhaz: zi liberă	

Am fost în Kenya

La începutul anului am avut parte de un mare noroc: am participat la un congres medical pe tema prevenirii bolilor cardiace și a reducerii nivelului de colesterol, organizat în Kenya. Mai participasem la congrese asemănătoare în diferite părți îndepărtate ale lumii, dar pentru această întâlnire m-am pregătit cu emoții deosebite. Mi-a trecut prin minte filmul minunat „De parte de Africa”, cu Meryl Streep, Robert Redford și Klaus Maria Brandauer în rolurile principale, al cărui acțiune se petrece tocmai în Kenya, scenariul fiind realizat după romanul „Am avut o fermă în Africa”, al scriitoarei Karen Blixen. Scriitoarea a trăit (și) în Kenya, casa ei de odinioară, de lângă Nairobi, este azi muzeu (din păcate, n-am pu-

iar prin aceste imagini, călătoria a devenit și mai adevenitoare.

Călătoria, firește, s-a putut realiza doar cu avionul. Iar fiindcă nu există zbor direct, am călătorit mai întâi la Amsterdam, iar de acolo ne-am luat zborul spre Nairobi, capitala Kenyei. Zborul Amsterdam-Nairobi a fost de opt ore. Pe lângă servirea celor două mese, vizionarea a două filme artistice (care puteau fi audiate în limba engleză, prin cască) a făcut mai agreabilă călătoria.

Kenya se întinde la ecuator, temperatura medie în luna ianuarie fiind de peste 30 de grade. În această țară se află cel mai înalt munte al Africii, Kilimanjaro, de 5.895 m, al cărui pisc acoperit cu zăpadă veșnică poate fi văzut și din avion. Țara

pul zilelor petrecute acolo.

Populația țării este de 28 milioane de locuitori și natalitatea este una din cele mai ridicate de pe Glob. În Nairobi trăiesc peste două milioane de locuitori. În centrul orașului, clădiri impunătoare, hoteluri moderne, de adevărată metropolă, dar îndepărtându-ne de capitală, pot fi văzute numeroase cartiere marginașe, mahalale din carton și tablă, care dovedesc o sărăcie nemaipomenită, cum nici nu ne-o putem imagina. Iar această sărăcie devine și mai cumplită în așezările triburilor de masai. Am primit o idee despre viața acelor oameni care trăiesc în sărăcie lucie atunci când am avut ocazia să fac un safari, călătorind în parcul național Masai Mara. Cazarea a fost asigurată într-un hotel de nivel european, la o cotitură a râului Mara (din apa căruia se auzea neconținutul mugitului hipopotamilor, iar din când în când se mai putea zări și câte-un crocodil). De aici am pornit de două ori, dimineața și seara, să urmărim migrația animalelor din sălbăticie. Deși ne-am apropiat cu mașinile noastre pînă la 2-3 metri de cetele de animale, de lei și zebre, girafe și hiene sau la 20-30 metri de elefanți, cu însoțitorii noștri ne-am simțit în permanență în siguranță.

Congresul a fost ținut într-un complex turistic și de agrement de la Mombasa, aflat pe malul Oceanului Indian. În această zonă, locuitorii indigeni puteau intra doar cu legitimație specială. În hotelul nos-

tru s-au aflat atît piscine cu apă dulce, cît și cu apă sărată a mării, dar fiindcă ne aflam tocmai lîngă litoral, firește că puteam face baie și în apele naturale. Seara, în timpul fluxului, apa oceanului era de-a dreptul caldă, de peste 30 de grade (încălzită fiind și de nisipul de la fund, care se înfierbîntă în timpul zilei), dar și dimineața era de 23-30 de grade.

Pentru turistul european este recomandabil ca în Kenya să ia parte numai la călătoria și excursii organizate pe seama turiștilor străini. Locurile de distracție sau unitățile ospitaliere mediocre, de nivel mediu ale populației indigene nu sînt recomandabile nici chiar turiștilor maghariani nepretențioși. Nu e permis consumul de apă decît sub formă îmbuteliată, iar mîncarea doar din hoteluri „bune”, căci în

alte locuri dubioase, consumul oricărui alimente este riscant. Totuși, în ciuda acestor circumstanțe, Kenya a reușit – datorită prețurilor relativ scăzute și posibilităților naturale excelente – să atragă mulți turiști, să fie vizitată de mulți străini, iar cea mai mare parte a avutului național provine, în acest fel – după agricultură, pe al doilea loc – tocmai din turism.

Dr. Vasile Marc

tut s-o vizitam). În timpul sărbătorilor de Crăciun și Anul nou, pregătindu-mă de călătorie, pe canalul National Geographic am vizionat mai multe filme care se ocupau de flora și fauna continentului african,

a fost, pînă la proclamația independenței din anul 1963, colonie a Imperiului Britanic. Ca o rămășiță a colonialismului este și pînă în zilele noastre circulația de pe partea stîngă, ceea ce m-a încurcat în tot tim-

FOAIA
românească
27 APRILIE 2001
www.foaia.com

Săptămînal al românilor din Ungaria. Editat de Editura de presă și cărți „NOI”. Director: Eva Iova. Colectiv redacțional: Edda Illyés, Ștefan Oroian. Tehnoredactare computerizată: Kovács Sándor. Editura și redacția: 5700 Giula, str. Dózsa Gy. nr. 8., Pf. 95. Telefon: (66) 463-152, 361-789 Fax: (66) 463-152, E-mail: foaia@matavnet.hu, foaia@freemail.hu Editor responsabil: Dr. Ioan Clotea, președinte, Uniunea Culturală a Românilor din Ungaria, 5700 Giula, str. Dózsa Gy. nr. 8. Tiparul: Mozi Nyomda Bt. 5600 Békéscsaba, Luther u. 5/B Director: Csarai György. Index: 25291. ISSN 1418-8347. Abonamente la Foaia românească în județele Bács-Kiskun, Bihor și Csongrad se efectuează la oficiile poștale, iar în celelalte județe la adresa redacției atît personal, cît și prin cec poștal. Abonamentele în anul 2001: 3 luni 520 forinți; 6 luni 1040 forinți; 1 an 2080 forinți. A hetilap megjelenését a „Magyarországi Nemzeti és Etnikai Kisebbségékek” Közalapítvány biztositja. Apariția săptămînalului este asigurată de Fundația Publică „Pentru Minoritățile Naționale și Etnice din Ungaria”.